

การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
โดยมีความเห็นอกเห็นใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ปริญญานิพนธ์
ของ
บตี สุรินทร์ศักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
ธันวาคม 2559

การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
โดยมีความเห็นอกเห็นใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ปริญญานิพนธ์
ของ
บตี สุรินทร์ศักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

ธันวาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
โดยมีความเห็นอกเห็นใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
ธันวาคม 2559

บตี สุรินทรศักดิ์. (2559). การศึกษาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ และการวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่านของ
ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นต่อการให้อภัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและพัฒนาศักยภาพ
มนุษย์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ และการวิเคราะห์
อิทธิพลส่งผ่านของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นต่อการให้อภัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยได้ทำการศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4
– 6 จำนวน 272 คน จาก 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบดินทรเดชา โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี และ
โรงเรียนปทุมคงคา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ แบบสอบถามข้อมูล
พื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) อีก 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามวัดการให้อภัย แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ
แบบสอบถามวัดการขอโทษ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม และแบบสอบถามวัด
ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีค่าความเชื่อมั่น .86, .77, .83, .73 และ .74 ตามลำดับ และวิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยเชิง
สังคมศาสตร์

เมื่อพิจารณาดัชนีดังกล่าวตามเกณฑ์ความสอดคล้อง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวิจัยมี
ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 0.26 ที่องศาอิสระ
เท่ากับ 1 มีค่าระดับความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ .61 มีค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 1.00 มี
ค่าดัชนีรากกำลังสองของค่าเฉลี่ยค่าความแตกต่างโดยประมาณ (SRMR) เท่ากับ 0.00 ($P > .05$,
 $GFI > .09$, $SRMR < .05$)

ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลรวมของตัวแปรในโมเดลพบว่าผลของเส้นอิทธิพลที่สามารถ
อธิบายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ดีที่สุดคือ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม รองลงมาคือ
ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และการขอโทษ ที่มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .36, .28 และ .21 ตามลำดับ และผล
ของเส้นอิทธิพลที่สามารถอธิบายการให้อภัยได้ดีที่สุดคือ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รองลงมา คือ
บุคลิกภาพแบบประนีประนอม การขอโทษ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่มีค่าอิทธิพล .18, .14, .11
และ .09 ตามลำดับ

CAUSAL MODEL DEVELOPMENT,FACTOR AFFECTING AND MEDIALTIONAL EFFECT
TO FORGIVENESS THROUGH EMPATHY OF HIGH SCHOOL STUDENT
IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

AN ABSTRACT
BY
BORDEE SURINTARASAK

Presented in Partial Fullfillment of the Requirments for the
Master of Education Program in Research and Development on Human Potentials
at Srinakarinwirot University
December 2016

Bordee Surintarasak (2016). *Causal model development, factor affecting and mediational effect to forgiveness through empathy of high school student in the secondary educational service area office 2*. Master thesis, M.Ed. (Research and Development on Human Potentials). Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University.
Advisor Committee: Dr. Ujsara Prasertsin

This research intends to develop a casual model of factors, the factor affecting the mediational effect to forgiveness through empathy among fourth to sixth year students in Bodindecha (Sing Singhaseni) School, Surasakmontree School and Patumkongka School. The participants in this study consisted of two-hundred seventy two individuals. The tools used in this research can be separated into five categories as follows. Each category corresponds to the rating scales questionnaire about forgiveness, empathy, apology, agreeableness, and relationship support through α – coefficient of .86, .77, .83, .73, and .74, respectively. The data were analyzed using path analysis with the use of programs for social science research

The results revealed that the research model fit with the empirical data with Chi-square (χ^2) of 0.26 at the degrees of freedom equal to 1. Level of probability equal to .61, goodness of fit index (GFI) of 1.00, and standardized root mean square residual (SRMR) of 0.00 according to the harmonized criteria ($P > .05$, $GFI > .09$, $SRMR < .05$)

The analysis of the total effect of the variables in the model has shown that the results of the influence that can explain empathy are agreeableness, relationships and apologies with the effect size as .36, .28 and .21, respectively. The result of the influence that can explain forgiveness are empathy, agreeableness, apology and relationship with the effect size as .18, .14, .11 and .09, respectively.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาเป็นอย่างสูง จากอาจารย์ ดร.อัศรา ประเสริฐสิน ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ และความห่วงใยในการวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์ อาจารย์ ดร.อัศรา ประเสริฐสิน และอาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสอบปากเปล่า และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์ อาจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์ อาจารย์ ดร.สรัญญา จันทรชูสกุล และอาจารย์ ดร.อนันดา สันจิตติวณิชย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาที่ได้เคยให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูอาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนปทุมคงคา โรงเรียนบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) และโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิต การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงจิตวิทยาการศึกษา รหัส 55 ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และให้การช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ขอกราบขอบคุณบิดา มารดา และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าทั้งหมดของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยน้อมระลึกถึงพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้ผู้วิจัยมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บดี สุรินทรศักดิ์

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยมีความเห็นอกเห็นใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน
ของ
บดี สุรินทร์ศักดิ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ เดือน พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่)

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัย.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น.....	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขอโทษ.....	19
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบประนีประนอม.....	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
งานวิจัยในประเทศ.....	34
งานวิจัยต่างประเทศ.....	35
การสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย.....	37
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	40
สมมติฐานในการวิจัย.....	41

สารบัญ

บทที่	หน้า
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	55
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	55
สรุปผลการวิจัย.....	55
อภิปรายผล.....	56
ข้อเสนอแนะ.....	60
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	69
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ.....	70
ภาคผนวก ข ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยโปรแกรมลิสรล.....	87
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	99

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปกลวิธีแสดงการขอโทษ.....	21
2 องค์ประกอบบุคลิกภาพตามแนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบของคอสตาและแมคเคร...	28
3 สังเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย.....	38
4 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของเครื่องมือในการวิจัย.....	44
5 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ของเครื่องมือในการวิจัย.....	44
6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
7 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	51
8 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตามวิธีของเพียร์สัน.....	51
9 ค่าสถิติต่างๆในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์.....	52
10 ค่าสถิติการวิเคราะห์ อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ระหว่างตัวแปร.....	53

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การวัดตัวแปรของแบบวัด The Investment Model Scale.....	33
2 การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม และส่วนบุคคล.....	40
3 รูปโมเดลตามสมมติฐานการวิจัย.....	41
4 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	45
5 แสดงทิศทางอิทธิพลตามข้อมูลเชิงประจักษ์.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์ในสังคมมีการติดต่อและปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา และผลจากการติดต่อสัมพันธ์กันคือการแสดงออกตอบโต้กันไปมา ซึ่งผลจากการตอบโต้กันสามารถเกิดขึ้นเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ หากเป็นทางบวกก็เกิดการแสดงออกในลักษณะของการช่วยเหลือ ซอบพอ หรือแสดงความรู้สึกเข้าใจกัน แต่หากเป็นทางลบก็จะเกิดการแสดงออกในลักษณะของการต่อต้านโต้แย้ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า บุคคลนั้นเกิดอารมณ์ในทางลบขึ้น เช่น โกรธ เกลียด หรือกลัว และอารมณ์เหล่านี้มักจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผลออกมา และไม่สามารถระงับสติได้จนอาจเกิดพฤติกรรมที่รุนแรง อาจทำเรื่องที่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นได้ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องสร้างกลไกระงับอารมณ์โกรธขึ้นมา ซึ่งอารมณ์โกรธเป็นหนึ่งในภาวะอารมณ์ที่บุคคลพยายามควบคุมมากที่สุด โดยกลไกที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อระงับอารมณ์โกรธนี้ เรียกว่า การให้อภัย (จำรอง เงินดี. 2552: 1, นพมาศ อึ้งพระ. 2553: 77)

การให้อภัย คือ กระบวนการหรือผลของกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอารมณ์และทัศนคติในเรื่องที่ทำให้ไม่พอใจ เป็นกระบวนการที่ทำหรือตัดสินใจด้วยความสมัครใจ กระบวนการนี้มีผลในการลดแรงจูงใจเพื่อแก้แค้นและก่อความบาดหมางต่อกันจากการกระทำที่ไม่น่าพึงพอใจ (American Psychological Association. 2006: 5) เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปแล้วว่า การให้อภัยเป็นกระบวนการที่สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมทางลบ ให้แทนที่ด้วยความรู้สึกในด้านบวก ยกตัวอย่างเช่น ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเคารพนับถือ ความเท่าเทียมทางจริยธรรม และการประนีประนอม เป็นต้น โดยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในด้านปัญญาและสังคม อธิบายได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดตัดสินใจให้อภัยบุคคลที่เคยกระทำความผิดต่อตนเอง หากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการทำผิดนั้นเป็นบุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูง จะสามารถตัดสินใจที่จะให้อภัยได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นต่ำ (Enright; & Gassin. 1992: 99-114, McCullough; et al. 1998: 1587-1588)

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกของอารมณ์ในทางที่เข้าใจ รับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่นมิใช่เป็นการเข้าใจในความหมายของคำพูดผู้อื่นเท่านั้น แต่เปรียบเสมือนการที่เรามีความรู้สึกเหมือนผู้อื่นชั่วคราว (จินตนา ยูนิพันธุ์. 2529: 11) คนที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะเป็นบุคคลที่พยายามเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น แสดงออกถึงความห่วงใยต่อผู้อื่นอยู่เสมอ และพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น มีความเหมาะสมแตกต่างกันออกไปตามเหตุการณ์ต่างๆ ดังนั้นจึงเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนในระดับต่างๆ หรือบุคคลอื่นได้ง่าย

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การให้อภัยและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสัมพันธภาพ และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้คงอยู่ โดยหากจะกล่าวถึงช่วงวัยของมนุษย์ที่จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนมากที่สุด คือ ช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม เพื่อนจึงเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อชีวิตของวัยรุ่น การรวมกลุ่มเพื่อนในวัยนี้จะช่วยให้วัยรุ่นมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ส่งผลให้วัยรุ่นได้เรียนรู้วิธีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เด็กในวัยนี้เกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเองและฝึกความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ เป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับตัวทางสังคมในอนาคต (โสภณัท นุชนาถ. 2542: 83)

ในช่วงวัยรุ่นจะมีอารมณ์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์วิตกกังวล อิจฉา โกรธ เกลียด อาฆาต ตีตึง กลัว เบื่อหน่าย อายากรู้อยากเห็น หรือรัก โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นตอนต้น อารมณ์จะอ่อนไหวเร้าร้อน บางครั้งรู้สึกสับสนไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลงง่าย บางครั้งอารมณ์พุ่งพล่าน ทำให้อาจควบคุมอารมณ์ได้ไม่ค่อยดีนัก หรืออาจเก็บกดอารมณ์ไว้ไม่กล้าแสดงออก แต่อารมณ์เหล่านี้จะค่อย ๆ สงบ และทุเลาลงในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย เนื่องจากการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดีขึ้นตามประสบการณ์ (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. 2556: 61) แต่หากวัยรุ่นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนหรือมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนในชั้นเรียน อาจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการในด้านอารมณ์และสังคมไม่เป็นไปตามขั้นตอน ส่งผลให้เด็กวัยนี้ “ไม่มีความสุขกับการเรียน” ได้

เด็กวัยรุ่นที่ไม่มีความสุขกับการเรียนนั้น เป็นลักษณะของวัยรุ่นที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปในสถาบันการศึกษา โดยวัยรุ่นกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมที่ทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนครูและผู้ใหญ่มักประณามว่าเป็นเด็กมีปัญหา พร้อมทั้งตำหนิหรือพยายามลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้เด็กวัยรุ่นประเภทนี้กลายเป็นเด็กที่ไม่ชอบตัวเองพร้อมกับเกลียดชังผู้อื่น เบื่อ ไม่อยากเรียน และไม่เห็นว่าตนจะสามารถเปลี่ยนไปเป็นคนที่มีความรับผิดชอบทั้งด้านการเรียนและต่อตนเองอย่างไร (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 370 - 371) หากปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลเสียในด้านการเรียน ตามแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ในส่วนกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ของธอร์นไดค์ที่ได้กล่าวว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่จะเรียน (พาสนา จุรัตน์. 2548: 140) และส่งผลเสียในด้านการพัฒนาการทางสังคม ทำให้วัยรุ่นที่มีปัญหาเหล่านั้นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ปรับตัวเข้ากับสังคมรอบข้างได้ไม่ดี และอาจกลายเป็นบุคคลที่สร้างปัญหาให้กับสังคมในอนาคตได้ ดังนั้นพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของวัยรุ่นในสถาบันการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม เพื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และโลกของการทำงานในอนาคต คนที่เข้าสังคมดีกว่าย่อมเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน และหลังจากโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวัยทำงานก็จะมีผลไปถึงการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา คนที่สามารถเข้าสังคมได้ดีกว่าย่อมมีแนวโน้มที่ดีต่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้มากกว่าคนที่มึอุปสรรคในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือคนที่เข้าสังคมได้ไม่ดี (หลุย จำปาเทศ. 2533: 4)

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับการให้อภัยยังมีจำนวนไม่มากนักในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมุ่งทำการศึกษาตัวแปรดังกล่าวจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การขอโทษ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย (Schroeder; et al. 1995: 74-77; อ้างอิงจาก ประภาพร มั่นเจริญ. 2544: 18, McCullough; & et al. 1998: 1586-1603, McCullough; & et al. 2001: 601-610, McCullough; & Hoyt. 2002: 1556-1573, Hoyt; & et al. 2005: 378-394, McCullough; & et al. 2010: 358-376, Tabak; & McCullough. 2011: 386-392, Tabak; & et al. 2012: 503-536, รัตนา ระย้านิล. 2553: 107-114, พจณี วัฒนมงคล. 2553: 58-64, Myung-Sun Chung. 2014: 246-251) และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีคุณสมบัติเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ ไปสู่การให้อภัยอีกด้วย (McCullough; & et al. 1998: 1586-1603, รัตนา ระย้านิล. 2553: 107-114, พจณี วัฒนมงคล. 2553: 58-64, Myung-Sun Chung. 2014: 246-251) จึงเป็นที่มาของการพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในครั้งนี้

กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 เพราะในด้านการพัฒนาการ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยที่เริ่มก้าวเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นวัยที่กำลังปรับตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไปในช่วงก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งงานด้านพัฒนาการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก หากมนุษย์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการในแต่ละวัย จะเป็นรากฐานที่ดีของการเรียนรู้และพัฒนาขั้นต่อไป ส่งผลให้มีความก้าวหน้า ความสำเร็จ และมีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคม (โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิร์ส, 1953-1972; อ้างอิงจาก สุรางค์ โค้วตระกูล. 2554: 90-91) นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความเหมาะสมต่อการเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อการพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของการให้อภัย โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะสามารถนำไปต่อยอดในทางการศึกษา เพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาและส่งเสริมการให้อภัยและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นเพื่อให้วัยรุ่นได้มีพัฒนาการที่ดีและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมในอนาคตได้ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าตัวแปรภายนอกตัวใดบ้างที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการให้อภัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา รวมไปถึงผู้ที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการเพิ่มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2. ผลการวิจัยสามารถเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ทำการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการให้อภัยต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 127,438 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันควรมีอย่างน้อย 5-10 คนต่อหนึ่งตัวบ่งชี้ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการทำควรมี 100 คน (Hair; et al. 2010, อัจศรา ประเสริฐสิน. 2555: 46) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงต้องมีกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย จำนวน 100 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนสำหรับการวิเคราะห์จำนวน 300 คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ขั้นต่ำ เนื่องจากต้องการได้อัตราการตอบกลับและได้รับข้อมูลตรงตามจำนวนที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่ม 2 ขั้นตอน โดยสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมดในเขตพื้นที่ของโรงเรียนในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน จากทั้ง 3 โรงเรียน สุดท้ายสามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด จำนวน 317 ฉบับ โดยหลังจากการตรวจสอบผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากนักเรียน จำนวน 272 ฉบับ แบ่งเป็น นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายโรงเรียนบดินทรเดชา จำนวน 104 คน นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวน 87 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายโรงเรียนปทุมคงคา จำนวน 81 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรภายนอก

1. การขอโทษ (Apology)
2. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness)
3. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Relationship)

ตัวแปรภายใน

ตัวแปรส่งผ่าน

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

ตัวแปรตาม

การให้อภัย (Forgiveness)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การให้อภัย** หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในของนักเรียนที่เป็นผลมาจากแรงจูงใจ เพื่อเอาชนะความรู้สึกที่ไม่ดีต่อฝ่ายที่กระทำผิดต่อตน ยอมรับในความเป็นมนุษย์ของเขา ทำให้เกิดพฤติกรรมภายในและภายนอกที่ดีต่อผู้กระทำผิด
2. **ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** หมายถึง การที่นักเรียนเข้าใจถึงความคิด อารมณ์ และการรับรู้ของคนอื่นอย่างแท้จริง ผ่านการสังเกต หรือสื่อสารแลกเปลี่ยนกันอย่างเปิดเผย พร้อมทั้งมีอารมณ์ร่วมไปในทิศทางเดียวกับบุคคลนั้น ด้วยความห่วงใยซึ่งกันและกัน
3. **การขอโทษ** หมายถึง วิธีการแก้ไขเมื่อมีผู้กระทำผิดต่อนักเรียน โดยการส่งข้อความทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อสนองต่อความต้องการของนักเรียนหลังจากที่นักเรียนได้รับผลจากการกระทำผิดนั้น และรับผิดชอบความผิดนั้น เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ต่อไป
4. **บุคลิกภาพแบบประนีประนอม** หมายถึง การที่นักเรียนมีบุคลิกเป็นบุคคลที่มีจิตใจอ่อนโยน ตรงไปตรงมา ใจอ่อน มีความเมตตา ใจกว้างและยอมคล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย
5. **ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด** หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และความเกี่ยวข้องกันระหว่างนักเรียนและบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ในรูปแบบหนึ่งต่อหนึ่งหรือกลุ่ม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อกัน การกระทำพฤติกรรมร่วมกัน และสามารถยอมรับข้อเสียของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ได้
6. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2

นิยามปฏิบัติการ

1. **การให้อภัย** หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงการตอบสนองทางด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม ที่มีต่อพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นโทษแก่ตัวนักเรียนหรือบุคคลรอบข้างในทิศทางบวก ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ ความคิด และไม่แสดงพฤติกรรมที่สื่อถึงความโกรธแค้นต่อตนเอง หรือบุคคลอื่น ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. **ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงความสามารถในการหยั่งรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่บุคคลอื่นรู้สึกได้อย่างถูกต้องและไม่แสดงพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลอื่นมีความรู้สึกไม่ดี พร้อมทั้งมีอารมณ์ร่วมไปในทิศทางเดียวกับบุคคลนั้น ได้แก่ การรู้สึกเห็นอกเห็นใจหรือสงสารเมื่อเห็นบุคคลอื่นที่มีความทุกข์ การรู้สึกยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นมีความสุข และการแสดง

พฤติกรรมให้บุคคลอื่นรับรู้ถึงความรู้สึกร่วมและความห่วงใยจากนักเรียนด้วย ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การขอโทษ หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงการยอมรับพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่กระทำผิดเพื่อให้นักเรียนมีความพึงพอใจ ได้แก่ การยอมรับการชดเชย การแสดงความเสียใจ และคำกล่าวโทษตนเอง ผู้อื่น หรือสิ่งอื่น ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะการผ่อนหนักผ่อนเบาให้แกกัน ได้แก่การพูดจาตรงไปตรงมาอย่างให้เกียรติผู้อื่น ไม่แสดงพฤติกรรมหรือคำพูดในเชิงดูถูกที่ส่งผลให้บุคคลอื่นรู้สึกด้อยกว่านักเรียน ยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เชื่อในคำพูดหรือความคิดเห็นของบุคคลอื่น และสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงการรับรู้ความเกี่ยวข้องกันของการกระทำ ความคิดและความรู้สึกระหว่างนักเรียนและผู้ที่กระทำผิดต่อนักเรียน ในรูปแบบหนึ่งต่อหนึ่งหรือต่อกลุ่ม ได้แก่ ความพึงพอใจต่อกัน การกระทำพฤติกรรมร่วมกัน และสามารถยอมรับข้อเสียของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ได้ ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัย
 - 1.1 ความหมายและทฤษฎีของการให้อภัย
 - 1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการให้อภัย
 - 1.3 ประเภทของการให้อภัย
 - 1.4 การวัดการให้อภัย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 2.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 2.3 องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 2.4 การวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขอโทษ
 - 3.1 ความหมายของการขอโทษ
 - 3.2 ลักษณะของการขอโทษ
 - 3.3 การวัดการขอโทษ
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบประนีประนอม
 - 4.1 ความหมายของการประนีประนอม
 - 4.2 ความหมายของบุคลิกภาพ
 - 4.3 แนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบ
 - 4.4 การวัดบุคลิกห้าองค์ประกอบ
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด
 - 5.1 ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - 5.2 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory)
 - 5.3 การวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. การสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย
8. กรอบแนวคิดการวิจัย
9. สมมติฐานการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัย

1.1 ความหมายและทฤษฎีของการให้อภัย

เอ็นไรท์และแกสซิน (Enright and Gassin. 1992: 100) กล่าวว่า การให้อภัย หมายถึง การที่บุคคลที่ได้รับการปฏิบัติที่ทำให้รู้สึกเสียใจเป็นอย่างมาก แต่พยายามเอาชนะความรู้สึกที่ไม่ดีต่อฝ่ายที่กระทำผิดต่อตนเอง และได้ให้ของขวัญที่ปราศจากเงื่อนไข (unconditional gift) แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเป็นการแสดงความยอมรับในความเป็นมนุษย์ของเขา

สมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา (American Psychological Association. 2006: 5) ให้ความหมายของการให้อภัยว่า หมายถึง กระบวนการ (หรือผลของกระบวนการ) อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และทัศนคติในเรื่องที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ และเป็นกระบวนการที่ทำโดยสมัครใจตัดสินใจที่จะให้อภัย ซึ่งกระบวนการนี้มีผลทำให้ลดแรงจูงใจในการแก้แค้นและความบาดหมางต่อกันจากการกระทำที่ไม่พอใจ ทั้งนี้ นักทฤษฎีเชื่อว่าการให้อภัยแทนที่อารมณ์ทางลบด้วยทัศนคติทางบวกรวมไปถึงความมีเมตตา กรุณา อีกด้วย

แมคคัลลัฟและคณะ (McCullough, Worthington; & Rachal. 1997: 321-336) ได้ให้ความหมายของการให้อภัยว่าเป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจทางสังคม โดยบุคคลจะลดแรงจูงใจในการตอบโต้ หรือหลีกเลี่ยงจากบุคคลที่เคยทำให้รู้สึกขุ่นเคือง และเพิ่มแรงจูงใจที่จะกลับมาคืนดีกันและมีมิตรภาพที่ดีต่อบุคคลที่ทำให้ขุ่นเคือง

เอ็กซ์ไลน์ และ บอเมสเตอร์ (Exline and Baumeister. 2000: 133-155) กล่าวว่า การให้อภัยเกิดขึ้นทั้งภายใน คือ อารมณ์ และภายนอก คือ พฤติกรรม บางคนเลือกที่จะบอกกล่าวกับบุคคลอื่นว่าเขาให้อภัย แต่ในความเป็นจริงแล้วยังคงมีอารมณ์โกรธอยู่ภายใน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการให้อภัย ผลการวิจัยพบว่า การให้อภัยมีทั้งภายใน ซึ่งก็คือการให้อภัยจริงๆ โดยไม่มีความรู้สึกโกรธแล้ว และอีกรูปแบบคือการให้อภัยแบบภายนอก หมายถึง การบอกให้อภัยแต่ในความเป็นจริงแล้วข้างในยังคงมีความโกรธอยู่

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการให้อภัย หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์และทัศนคติจากเรื่องที่ทำให้เกิดความไม่พอใจหรือรู้สึกเสียใจ ไปสู่การเอาชนะความรู้สึกที่ไม่ดีต่อฝ่ายที่กระทำผิดต่อตน โดยการให้อภัยนั้นเกิดขึ้นทั้งภายใน คือ อารมณ์ที่ไม่มีความรู้สึกโกรธอีกแล้ว และภายนอก คือ พฤติกรรม ที่ไม่หลีกเลี่ยงและยังคงแสดงออกถึงมิตรภาพที่ดี โดยกระบวนการดังกล่าวต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการให้อภัย

แมคคัลลัฟและคณะ (McCullough; et al. 1998: 1587-1588) ได้บอกถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยไว้ดังนี้ (เรียงลำดับจากปัจจัยที่มีอิทธิพลมากไปสู่อำนาจที่มีอิทธิพลน้อย)

1. ปัจจัยทางปัญญาและสังคม (Social-cognitive determinants) อธิบายได้ว่า การที่บุคคลจะเกิดกระบวนการให้อภัยต่อผู้ที่กระทำผิดต่อตนเองได้นั้น จะต้องมียุทธวิธีทางด้านความคิด

และความรู้สึก เพื่อที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจให้อภัย ซึ่งความรู้สึกที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยมากที่สุด คือ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อผู้กระทำผิด (Affective empathy) และยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการให้อภัยด้วย เช่น การพิจารณาการแสดงความรับผิดชอบ การกล่าวโทษ การรับรู้ความตั้งใจการหลีกเลี่ยงการกระทำผิด และการครุ่นคิดอยู่กับการกระทำผิดเหล่านั้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำผิดนั้น (Offense-related determinants) สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจให้อภัยหรือไม่ให้อภัยนั้น คือ ลักษณะของการกระทำผิด เช่น การกระทำผิดนั้นมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด หากการกระทำผิดมีความรุนแรงมาก ผู้กระทำผิดก็จะสามารถได้รับการให้อภัยได้ยากตามไปด้วย และการขอโทษก็มีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เพราะ หากผู้กระทำผิดกล่าวขอโทษก็อาจทำให้บุคคลที่ได้รับการกระทำผิดเกิดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ต่อผู้กระทำผิด และมีอิทธิพลทำให้เกิดการให้อภัยได้มากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิด (Relational determinants) ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการมีอิทธิพลต่อกัน (Interdependence theory) ของ Kelly and Thibaut (1978) ที่ได้กล่าวอธิบายถึงการโอนถ่ายแรงจูงใจ (Transformation of motivation) ที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ตัวอย่างของปัจจัยความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิด ได้แก่ ระดับความใกล้ชิดสนิทสนม ความพึงพอใจในความสัมพันธ์และการผูกมัด ซึ่งหากผู้กระทำผิดและผู้เสียหายมีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะเป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดการให้อภัยมากขึ้น เนื่องจากความต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่มีไว้ให้คงอยู่ต่อไป (เช่นเดียวกับ ความเต็มใจที่จะเสียสละและพฤติกรรมการยอมขอม) McCullough et al. (1998) ได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมจากทฤษฎีการมีอิทธิพลต่อกันว่าความสัมพันธ์ในระดับสูงนั้นมีอิทธิพลต่อการให้อภัยได้ เพราะบุคคลที่มีความสัมพันธ์และสนิทสนมกันมาเป็นอย่างดี จะมีการแบ่งปันประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกันและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของกันและกัน ส่งผลให้สามารถหาเหตุผลที่เอื้อต่อการเกิดความเห็นอกเห็นใจอีกฝ่ายหนึ่งได้มากกว่าบุคคลที่ไม่ได้ความสัมพันธ์กันหรืออาจมีความสัมพันธ์กันไม่มากนัก อีกทั้งบุคคลที่มีความสัมพันธ์สนิทสนมกันมาก จะตีความหมายของการกระทำผิดในลักษณะที่เอื้อต่อความสัมพันธ์ที่ดี (Forone's own good) หรือตีความว่าการกระทำผิดนั้นไม่รุนแรงมาก ซึ่งหากผู้ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดกระทำในลักษณะเดียวกันอาจมีโอกาสที่จะถูกตีความว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงและไม่เหมาะสมได้ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดนั้น อาจส่งผลให้เกิดการขอโทษ หรือพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจกันได้มากกว่า และผู้กระทำผิดก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับผิดชอบมากกว่า เพราะบุคคลทั้งสองต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์กันต่อไป ซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้รับผลจากการกระทำผิดนั้นเข้าอกเข้าใจและให้อภัยผู้กระทำผิด

4. ปัจจัยบุคลิกภาพ (Personality-level determinants) สิ่งที่มีผลต่อการให้อภัยได้คือ บุคลิกภาพของบุคคลที่ได้รับการกระทำผิด ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบ ประนีประนอม (Agreeableness) สูง มีแนวโน้มที่จะให้อภัยผู้อื่นได้มากกว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพ แบบหลงตนเอง ซึ่งมักจะมีการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้าม คือ มีแนวโน้มที่จะให้อภัยผู้อื่นต่ำ (Exline, Baumeister, Bushman, Campbell, & Finkel, 2004; cited in McCullough; et al. 1998: 1587-1588) นอกจากนี้เจตคติที่มีต่อการคิดแค้น ลักษณะของการตอบสนองต่ออารมณ์โกรธก็สามารถส่งผลให้เกิดการให้อภัยหรือไม่ด้วยแม้ว่าปัจจัยทั้ง 4 ข้อข้างต้นจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ให้อภัยแต่ แมคคัลลัฟและคณะ (McCullough et al.1998: 1588) ก็ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้กระทำผิดถือเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการให้อภัย

แอนดรูวส์ (Andrews. 2000; อ้างอิงจาก ญาณกร นิลพุม. 2553: 15-16) ได้ศึกษารูปแบบของการให้อภัยระหว่างบุคคลโดยเปรียบเทียบกับรูปแบบของ Enright ซึ่งการให้อภัยระหว่างบุคคลจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลของผู้ให้อภัยหรือเป็นการให้อภัยเพียงฝ่ายเดียวฝ่ายที่เป็นผู้กระทำผิดอาจจะรู้หรือไม่รู้ถึงการให้อภัยนั้น แอนดรูวส์ได้เสนอรูปแบบการให้อภัยระหว่างบุคคลแบบต่อรอง (Negotiated forgiveness) ที่กล่าวถึงการให้อภัยไว้ว่าจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำผิดนั้นแสดงถึง 1. การสารภาพความผิด 2. การยอมรับเป็นเจ้าของความผิดนั้น และ 3. การสำนึกผิดในการกระทำของตน ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักการของ Piaget เรื่องหลักการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Reciprocity) รูปแบบการให้อภัยระหว่างบุคคลของแอนดรูวส์ จะเน้นว่าการให้อภัยเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้กระทำผิดและผู้ที่จะให้อภัยเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนทางสังคมซึ่งกันและกัน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการให้อภัยมีมากมาย ได้แก่ ความสามารถทางปัญญาและปัจจัยสังคม การพิจารณาถึงการแสดงความรับผิดชอบการกล่าวโทษ การรับรู้ความตั้งใจการหลีกเลี่ยงการกระทำผิด การครุ่นคิดอยู่กับการกระทำผิดนั้น ความรุนแรงของความผิด การขอโทษและการแสดงความต้องการที่จะได้รับการยกโทษ ความเห็นอกเห็นใจผู้กระทำผิด ระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด บุคลิกภาพของเหยื่อ การสารภาพความผิด การยอมรับความผิด และการสำนึกผิดในการกระทำของตน

1.3 ประเภทของการให้อภัย

จากการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งประเภทของการให้อภัยออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. พินินัยในการให้อภัยตนเอง (forgiveness of self)

การให้อภัยตนเอง คือ การเอาชนะความไม่พอใจที่มีต่อตนเอง ยอมรับในความรับผิดชอบของตนต่อความเจ็บปวดหรือความล้มเหลวที่ได้รับ และกลับมาเคารพในตนเองอีกครั้ง หลังจากบุคคลได้กระทำการบางสิ่งที่ทำให้ตนเองหรือผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด ซึ่งการให้อภัยตนเองนั้นมีความแตกต่างจากกระบวนการของการหาเหตุผลมายืนยันเพื่อเข้าข้างตนเอง (Selfserving bias) เพราะ

การหาเหตุผลมาเข้าข้างตนเอง บุคคลจะสนใจแค่ผลตอบรับที่เป็นเชิงบวกเท่านั้น โดยนำมายืนยันเข้าข้างตนเองเพื่อที่จะลบล้างอารมณ์เชิงลบที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ โดยบุคคลจะโทษสิ่งแวดล้อม หรือผู้อื่นแทน (Heider. 1958 อ้างอิงจาก ชิตศุภางค์ รัชชีสมบัติศิริ. 2550: 14) แต่บุคคลที่มีการให้อภัยตนเอง จะเปลี่ยนจากแรงจูงใจทางลบไปสู่แรงจูงใจทางบวกต่อตนเองอีกครั้ง

2. พันนิสัยในการให้อภัยผู้อื่น (forgiveness of others)

เอ็นไรท์และแกสซิน (Enright and Gassin. 1992: 100) พัฒนารูปแบบการให้อภัยระหว่างบุคคลทางจิตวิทยาตามทฤษฎีจริยธรรมของ Kohlberg โดยการให้อภัยระหว่างบุคคลต้องมีความเมตตา (Mercy) ความกรุณา (benevolence) และความเสียสละ (sacrifice) ส่วนแมคคัลลัฟและคณะ (McCullough et al. 1997: 322-324) ได้เสนอลักษณะของการให้อภัยผู้อื่นไว้ 3 ประการคือ

1. การให้อภัย จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นอันตราย เป็นสิ่งเลวร้าย และไม่ยุติธรรม

2. ภายหลังการรับรู้จะมีการตอบสนองทางอารมณ์ เช่น โกรธ หรือกลัว การตอบสนองด้านแรงจูงใจ เช่น หลีกหนี หรือต้องการเข้าไปทำร้ายบุคคลนั้น การตอบสนองทางความคิด เช่น การต่อต้านบุคคลที่ทำความร้าย หรือการตอบสนองทางพฤติกรรม เช่น หลีกหนี หรือก้าวร้าว ซึ่งจะทำให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเลวร้ายลง

3. การให้อภัย เป็นการตอบสนองทางอารมณ์ แรงจูงใจ ความคิด และพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีแนวโน้มที่ดีขึ้น การให้อภัยผู้อื่น คือ การตอบสนองของบุคคลที่มีต่ออีกบุคคลที่ทำให้เขาเจ็บปวด โดยเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมทางลบต่อบุคคลนั้นไปสู่ภาวะกลาง ๆ หรือทางบวก

3. พันนิสัยในการให้อภัยสถานการณ์ (forgiveness of situations)

ทอมป์สันและคณะ (Thompson et al. 2005; อ้างอิงจาก ชิตศุภางค์ รัชชีสมบัติศิริ. 2550: 14) กล่าวว่า สถานการณ์บางอย่างเป็นที่มาหรือสาเหตุของความไม่พอใจ โดยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถระบุเฉพาะเจาะจงลงไปได้ว่าเป็นความผิดของบุคคลใด โดยสถานการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ทำร้ายความคาดหวัง ทำให้เกิดการตอบสนองทางลบ ทั้งความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม บุคคลอาจจะโทษสถานการณ์ หากได้รับรู้ว่าสถานการณ์เป็นสาเหตุ เช่น เมื่อสิ่งแวดล้อมตอนนั้นทำให้เกิดอุบัติเหตุ อาการบาดเจ็บ หรืออาการป่วย บุคคลอาจแสดงการรับรู้สถานการณ์นั้นออกมาในรูปแบบนามธรรม เช่น “เกิดอะไรขึ้นกับชีวิตฉัน” “โลกนี้ไม่ยุติธรรมเลย” “โชคชะตา เวรกรรม” ตามทฤษฎีแล้วเป็นไปได้ที่บุคคลจะแสดงเจตคติในการให้อภัยต่อสถานการณ์ที่เขาเชื่อมั่นว่าเป็นสาเหตุของความเจ็บปวด การให้อภัยสถานการณ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งการตอบสนองในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ไปสู่ภาวะเป็นกลางหรือทางบวก ถ้าบุคคลรับรู้ถึงเจตนาของการกระทำผิดนั้น บุคคลก็จะเกิดการให้อภัยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ประเภทของการให้อภัย ประกอบไปด้วย การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น และการให้อภัยสถานการณ์ โดยการให้อภัยผู้อื่นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้กระทำผิดยอมรับและรับรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งเลวร้าย เมื่อบุคคลรับรู้จะมีการตอบสนองในการพยายามเปลี่ยนแปลงอารมณ์ในทางลบเพื่อให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

1.4 การวัดการให้อภัย

การวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์

สับ โคเวียค และคณะ (Subkoviak et al. 1995: 641-655) ใช้ Enright Forgiveness Inventory เป็นมาตรที่ใช้วัดการให้อภัยของบุคคลในสถานการณ์ที่ทำให้ชุ่นเคืองเฉพาะสถานการณ์ มีข้อกระทง 60 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

แมคคัลลัฟและคณะ (McCullough et al. 1998: 1588) พัฒนามาตรวัดการให้อภัยระหว่างบุคคลบนพื้นฐาน ทฤษฎีแรงจูงใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ทางลบตามแนวคิดของ Gottman เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้เสียใจ หรือชุ่นเคืองใจบุคคลจะมีการตอบสนอง 2 แบบ คือ แก่แค้น และหลีกเลี่ยง มาตราที่พัฒนาใช้ชื่อว่า Transgression-Related Interpersonal Motivations Inventory (TRIM) เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อกระทงทั้งหมด 12 ข้อ แบ่งเป็น ด้านการแก้แค้น 5 ข้อ และด้านการหลีกเลี่ยง 7 ข้อ การได้คะแนนในมาตร TRIM ต่ำแสดงถึงการให้อภัยสูง

เบอร์รี่ (Berry et al. 2001: 1277-1290) พัฒนาการวัดการให้อภัย แบบบรรยายสถานการณ์ เรียกว่า The Transgression Narrative Test of Forgiveness (TNTF) โดยแบบวัดนี้ให้บุคคลจินตนาการให้ตนอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน 5 สถานการณ์ที่ทำให้ตนรู้สึกถูกทำร้าย และให้บุคคลประเมินการให้อภัย พบว่า บุคคลที่ไม่ให้อภัยมักจะมีอารมณ์โกรธ วิตกกังวลและมีอารมณ์ทางลบ และการให้อภัยมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพแบบ 5 องค์ประกอบ ด้านความเป็นมิตร (Agreeableness)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การวัดการให้อภัยสามารถทำได้โดยใช้แบบวัดที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าโดยใช้ข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์สมมติ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers; อ้างอิงจาก วันเพ็ญ เกื้อหนุน. 2531: 7) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ว่า หมายถึง การที่ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาได้เข้าใจโลกของผู้มาขอรับคำปรึกษาในลักษณะที่ผู้ให้คำปรึกษาสามารถรับรู้โลกส่วนตัวของผู้มาขอคำปรึกษาราวกับเป็นโลกของตนเอง โดยไม่ลืมคำว่า “ราวกับ” ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสามารถเข้าใจความรู้สึก

ของผู้มาขอคำปรึกษา ติดตามความหมายในทุกประโยคของผู้มาขอปรึกษาอย่างใกล้ชิด สังเกต น้ำเสียง สีหน้าท่าทาง แล้วสื่อความเข้าใจนั้นกลับไปให้ผู้มาขอคำปรึกษาได้รับรู้

คาร์คัพฟ์ และทรูซ์ (Truax and Carkhuff. 1965: 3-9) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นใจ (Empathy) ไม่ได้เป็นแต่เพียงความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาที่จะรับรู้โลกส่วนตัวของผู้มาขอคำปรึกษาราวกับเป็นโลกของตนเองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความสามารถในการรู้ว่าสิ่งที่ผู้มาขอคำปรึกษาพูดหรือทำไปนั้นหมายความว่าอะไร ความเห็นใจจะต้องประกอบไปด้วยความไวของผู้ให้คำปรึกษาในการรับรู้ความรู้สึกของผู้มาขอคำปรึกษา และสามารถสื่อความเข้าใจนี้กลับไปยังผู้ที่มาขอคำปรึกษา เพื่อให้บุคคลนั้นได้เข้าใจในความรู้สึกของตนเอง

บูเบอร์ (Buber. 1937; อ้างอิงจาก Ludemen. 1968: 278) อธิบายว่า ความเห็นอกเห็นใจ เป็นการสื่อสารที่อยู่ระหว่าง “ฉัน” กับ “คุณ” ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์จะมีความเข้าใจและมีการเปิดเผยซึ่งกันและกัน

ทัวเนียร์ (Tournier. 1957; อ้างอิงจาก Ludemen. 1968: 278) กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกในการเปิดใจที่จะรู้จักโลกของบุคคลอื่น เช่น การรู้จักผู้ป่วย มิใช่เพียงภาพของผู้ป่วยที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่เรียนรู้ที่จะรู้จักผู้ป่วยในฐานะบุคคลหนึ่งในแบบที่เขาเป็น

คาริสช์ (Kalisch. 1973: 1548) อธิบายว่า พื้นฐานของความเห็นอกเห็นใจเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้สึกกับผู้อื่น เพื่อที่จะเข้าใจเขาอย่างแท้จริง แต่มิใช่สูญเสียความเป็นตัวเองไป

คาร์คัพฟ์ (Carkhuff. 1973: 58) ได้ให้ความหมายของคำว่าเห็นอกเห็นใจว่า เป็นคำพูดและท่าทางที่ผู้ให้คำปรึกษาแสดงออกเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษารับรู้ ว่า ผู้ให้คำปรึกษากำลังฟังและเข้าใจเขา รวมไปถึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้คำปรึกษาเห็นอกเห็นใจผู้รับคำปรึกษาราวกับเป็นประสบการณ์ของผู้ให้คำปรึกษาเอง

จินตนา ยูนิพันธุ์ (2529: 11) อธิบายว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็นการแสดงออกของอารมณ์ในทางที่เข้าใจ รับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่นมิใช่เป็นการเข้าใจความหมายของคำพูดของผู้อื่นเท่านั้น แต่เป็นการที่มีความรู้สึกเหมือนดังเป็นบุคคลอื่นชั่วคราว

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลเข้าใจถึงความคิด อารมณ์ และการรับรู้ของผู้อื่นอย่างแท้จริง ผ่านการสังเกต หรือสื่อสารแลกเปลี่ยนกันอย่างเปิดเผย พร้อมทั้งมีอารมณ์ร่วมไปในทิศทางเดียวกับบุคคลนั้น ด้วยความห่วงใยซึ่งกันและกัน

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ปีเตอร์ ลาสเตอร์ (Lauster. 1978: 115) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่า การใช้คำพูดในลักษณะ “ฉันเสียใจจริง ๆ” “ฉันเข้าใจดี” หรือ “ฉันก็เคยเป็นเหมือนกัน” เป็นการแสดงถึงความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น ทุกคนมีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับใดระดับหนึ่ง ความสามารถนี้ไม่ได้มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ต้องอาศัยการพัฒนาจากประสบการณ์ในวัยเด็ก การศึกษา และประสบการณ์ สำหรับนักจิตวิทยาแล้ว ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือความสามารถใน

การรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของผู้อื่น โดยอาศัยประสบการณ์ที่เหมือนกันของตนเอง มาคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่น โดยที่จะต้องพาตัวเราเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้รับรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความวิตกกังวล และสังเกต เพื่อคาดเดาว่าเขาน่าจะแสดงออกอย่างไร สีหน้า ท่าทาง หน้าแดง หรือสั่น เมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ คงอาจต้องหาคนที่แสดงท่าทางเช่นนั้นด้วย คิดว่าผู้อื่นกำลังวิตกกังวลเช่นเราหรือไม่ จะทำให้เรานั้นสามารถหาข้อสรุปได้อย่างถูกต้อง ซึ่งคนเราสามารถพัฒนาการตัดสินใจคนจากลักษณะท่าทาง โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาสะสมเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากพัฒนาความสามารถนี้ คุณต้องพบปะผู้คนให้มากและสังเกตพวกเขา อย่างใกล้ชิด ดูการแสดงสีหน้า ท่าทาง ลักษณะการพูดจา ลักษณะทางกายภาพของเขา

อะรอนฟรีด (Aronfreed. 1970: 111) ได้อธิบายว่า ความเห็นอกเห็นใจที่เป็นการให้รางวัลตนเอง (Self - rewarded empathy) ต้องผ่านเงื่อนไขของความเห็นอกเห็นใจ คือ ความรู้สึกที่ดีของผู้ช่วยเหลือเป็นเงื่อนไขจากการตอบสนองความเห็นอกเห็นใจต่อปฏิบัติที่ดีของผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ดังนั้นพฤติกรรมจะเป็นตัวกำกับด้วยผลของการกระทำในตัวเองโดยเงื่อนไขของความเห็นอกเห็นใจถูกสร้างขึ้นเป็น 2 ระยะ คือ

1. ระยะแรก เด็กสามารถเกิดประสบการณ์ความเห็นอกเห็นใจได้ ต้องมีความสอดคล้องควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึกต่อตัวชี้แนะทางสังคม โดยถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์อื่นๆ ผลของความต่อเนื่องกันก็คือ ตัวชี้แนะที่ถ่ายทอดประสบการณ์อื่นๆ จะได้รับคุณค่าอิสระในตัวเองเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึกของเด็กภายใต้เงื่อนไขที่ว่าเมื่อเด็กเกิดการรับรู้ตัวชี้แนะต่างๆ ได้ไม่นานสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นจะกลายเป็นประสบการณ์โดยตรงที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก

2. ระยะที่สอง เงื่อนไขความเห็นอกเห็นใจเป็นสื่อช่วยให้คุณค่าต่อการสร้างพฤติกรรมภายนอก เมื่อเด็กได้ค้นพบผลลัพธ์ที่มีคุณค่าจากพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลายครั้ง หรือความเห็นอกเห็นใจจากประสบการณ์ความรู้สึก อันเป็นผลมาจากการแสดงออกของผู้อื่น ผลการเสริมแรงความเห็นอกเห็นใจของความเอื้อเฟื้อ หรือพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ อาจเกิดจากรูปแบบของ ตัวชี้แนะทางสังคม ซึ่งสามารถสังเกตผลได้โดยตรงจากการกระทำ หรือผลอาจมีการถ่ายทอดคุณค่าแม้ว่าไม่สามารถสังเกตได้ ก็จะนำไปสู่สัญลักษณ์การรู้คิดที่เกิดขึ้นได้ในตัวเด็ก

แดเนียล แบทสันและคณะ (Schroeder; et al. 1995: 74 - 77; อ้างอิงจาก ประภาพร มั่นเจริญ. 2544: 18) ได้เสนอแนวคิดของรูปแบบความเห็นอกเห็นใจในการเอื้อเฟื้อต่อการให้ความช่วยเหลือ (The Empathy-Altruism Model) โดยรับรู้ว่าการให้ความช่วยเหลือส่วนมากแล้วจะถูกจูงใจเพื่อตนเอง แต่แบทสันโต้แย้งว่าการเอื้อเฟื้อ โดยแท้จริงยังคงมีอยู่และให้นิยามการเอื้อเฟื้อในสภาพแรงจูงใจโดยมีเป้าหมายสูงสุด เพื่อเพิ่มความสุขให้ผู้อื่น โดยแบทสันเสนอว่า กลไกเบื้องต้นของรูปแบบความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) คือ การมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อปัญหาของผู้อื่น ทั้งความเสียใจ หรือความทุกข์ใจ ในบางสถานการณ์ เผยให้เห็นความแตกต่างของอารมณ์ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หรือความห่วงใยเอื้ออาทร (Empathic concern) หรือการตอบสนองทางอารมณ์โดยคำนึงถึงบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม ความเสียใจ ความทุกข์ใจ ทำให้เกิดความต้องการ

ส่วนตัวที่จะลดความทุกข์นั้นด้วยตัวของตัวเอง Batson เสนอแนะว่าความห่วงใยเอื้ออาทรก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเอื้อเฟื้อที่จะลดความทุกข์ของผู้อื่น

เฟรชบาร์ช (Feshbach. 2000: 1; อ้างอิงจาก วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์. 2545: 14) ได้กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ว่าเป็นการตอบสนองการรู้สึกร่วมในอารมณ์ด้วยประสบการณ์ของเด็กตามลักษณะอารมณ์ของผู้อื่น รูปแบบของความเห็นอกเห็นใจ (Model of Empathy) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

ด้านที่ 1 : ระดับสติปัญญาพื้นฐาน (Primary Cognitive Level) เป็นความสามารถในการบรรยายและอธิบายระดับความรู้สึกของบุคคลอื่น เช่น มีความสุข หรือเศร้าได้

ด้านที่ 2 : ระดับสติปัญญา มีการสะท้อนหรือความเข้าใจสังคม หมายถึง ความสามารถที่สมมติว่าตนเองเป็นบุคคลอื่นและสวมบทบาทเป็นบุคคลอื่น เป็นความคิดที่ได้จากการสังเกตสถานการณ์ที่เหมือนกัน เป็นประสบการณ์ตรงจากสถานการณ์นั้น

ด้านที่ 3 : การตอบสนองตามอารมณ์ (Emotion Responsiveness) เป็นการสังเกตของเด็กที่ได้พบประสบการณ์ทางอารมณ์ทั้งทางบวก และทางลบ เช่น สังเกตสีหน้าท่าทางหรือพฤติกรรมต่างๆของบุคคลและสามารถเข้าร่วมในอารมณ์นั้นๆของผู้อื่นได้

อำพัน จารุทัศนางกูร (2541: 39) ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไว้ดังนี้

1. เพศ เป็นตัวกำหนดบทบาททางสังคมระหว่างบุคคล เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบทบาททางสังคมระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงแล้ว จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมและสังคมเป็นฝ่ายกำหนดความแตกต่างกัน เช่น ผู้ชายไม่คิดเล็กคิดน้อยในเรื่องเล็กน้อยแบบเพศหญิง และผู้หญิงจะไม่คิดจริงจังมากเกินไปนักในบางเรื่อง ดังนั้นการที่จะเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในโลกของบุคคลอื่นย่อมมีความแตกต่างกัน (Macdonald. 1977: 998; อ้างอิงจาก อำพัน จารุทัศนางกูร. 2541: 38)

2. อายุ เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่บอกถึงวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล เช่น ด้านความคิด อารมณ์ สังคม เป็นต้น ซึ่งซีเดอร์ราด (Zederad. 1969: 661; อ้างอิงจาก อำพัน จารุทัศนางกูร. 2541: 38) กล่าวว่ายังมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกมาก จะทำให้มีวุฒิภาวะสูงขึ้นและมองชีวิตกว้างไกล ครอบคลุม และลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ

3. ประสบการณ์ บุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานกับคนหลายประเภทจะทำให้มองชีวิตได้กว้างไกล ครอบคลุม และลึกซึ้ง ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ

4. อัตมโนทัศน์ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและทำให้บุคคลเข้าใจตัวเองดีขึ้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งในขณะรู้ตัว และไม่รู้ตัว จึงเป็นรายละเอียดของเนื้อหาบุคคลเพื่อชี้บอกระบวนทัศน์ของตนเองและใช้ในการเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยอาศัยประสบการณ์ของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลรอบๆ ข้างว่า ตนเองสามารถทำอะไรได้บ้าง อัตมโนทัศน์ จึงเป็นเรื่องของความคิดต่างๆ เกี่ยวกับลักษณะของตนเอง ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่เป็นเสมือนข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับตนเองที่จะเป็นไปได้ (Rogers. 1959: 200; อ้างอิงจาก อำพัน จารุทัศนางกูร. 2541: 39)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเกิดขึ้นได้จาก ประสบการณ์ตอนเด็ก ประสบการณ์ผ่านตัวชี้แนะทางสังคม การเรียนรู้ ความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ต่อบุคคล ความสามารถทางปัญญา เพศ อายุ และอัตมโนทัศน์

2.3 องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คูเปอร์ และสวาฟ (Cooper; & Sawaf: 1997; อ้างอิงจาก วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย. 2542: 30) ได้เสนอโครงสร้างของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วย

1. การตระหนักรู้ในตน (Awareness)
2. การรับผลย้อนกลับของอารมณ์ (Feedback)
3. การแสดงออกด้านการหยิ่งรู้
4. ความสามารถคิดใคร่ครวญ
5. การเล็งเห็นโอกาส

โกลแมน (Goleman. 1998: 27) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งโกลแมนใช้คำว่า Empathy ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆดังต่อไปนี้

1. การเข้าใจผู้อื่น (Understanding others) คือการเข้าใจถึงความรู้สึก มุมมองและข้อวิตกกังวลของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการรู้สึกเข้าใจว่าผู้อื่นมีความต้องการอะไร อย่างไร ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน

2. การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น (Developing others) คือการที่เราารู้สึกถึงสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง และข้อควรปรับปรุงของผู้อื่น รวมทั้งการมีความรู้สึกต้องการสนับสนุน ส่งเสริมความรู้และความสามารถของผู้อื่นให้พัฒนาสูงขึ้น โดยไม่สนใจถึงข้อบกพร่องต่างๆ ของบุคคลเหล่านั้น

3. มีจิตใจให้บริการช่วยเหลือ (Service orientation) คือการที่เราสามารถรับรู้ คาดการณ์ คาดคะเนความต้องการของผู้อื่นได้ว่ามีความต้องการอะไร อย่างไร รวมทั้งเป็นการที่เราารู้สึกว่าต้องการตอบสนองในความต้องการเหล่านั้น โดยมีความต้องการที่จะทำสิ่งที่บุคคลอื่นต้องการโดยไม่คาดหวังผลตอบแทนแต่อย่างใด

4. การรู้จักให้ออกาสผู้อื่น (Leveraging diversity) คือการมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าเรา และมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เขาเป็น หรือกระทำ โดยเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนแตกต่างกัน รวมทั้งเป็นการที่มีความรู้สึกว่าการให้ออกาสบุคคลที่ด้อยโอกาสได้เป็นหรือกระทำในสิ่งที่ทัดเทียมผู้อื่นได้

5. การตระหนักรู้ถึงทัศนะและความคิดของกลุ่ม (Political awareness) คือการเข้าใจความคิดเห็นของกลุ่ม อารมณ์ของกลุ่ม ในสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งเป็นการเข้าใจและทราบถึงความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มว่าเป็นอย่างไรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

รอว์นสเลย์ (Rawnsley. 1980: 244-247) กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจว่ามีส่วนประกอบ 2 อย่าง คือ

1. ส่วนประกอบด้านอารมณ์ (Affective) เป็นการยอมรับและมีส่วนร่วมกับอารมณ์ของผู้อื่น

2. ส่วนประกอบด้านเนื้อหา (Cognitive) เป็นความสามารถที่จะเสนอความคิดอย่างมีเหตุผล โดยผสมผสานทั้งค่านิยมและองค์ประกอบส่วนบุคคล ตลอดจนสภาวะแวดล้อมเข้าด้วยกัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีองค์ประกอบได้แก่ การตระหนักรู้ในตน ทักษะและความคิดของกลุ่ม การรับผลย้อนกลับของอารมณ์ การยอมรับและมีส่วนร่วมกับอารมณ์ของผู้อื่น การหยั่งรู้ ความสามารถคิดใคร่ครวญ ความสามารถในการเสนอความคิดอย่างมีเหตุผล การเข้าใจผู้อื่น การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น มีจิตใจใฝ่บริการช่วยเหลือ และการรู้จักให้ออกาสผู้อื่น

2.4 การวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

โฮแกน และคณะ (Hogan; et al. 1969: 307-316) ได้รวบรวมและพัฒนาแบบวัดที่มีชื่อว่า Hogan's Empathy Scale แบบวัดชนิดนี้มุ่งเน้นการวัดความฉลาดในการเข้าใจความคิดและสภาวะจิตใจของผู้อื่น ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 64 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่รวบรวมมาจาก Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) จำนวน 31 ข้อ, California Psychological Inventory (CPI) จำนวน 25 ข้อ และจากการพัฒนาโดยโฮแกนและคณะอีก จำนวน 8 ข้อ เช่น “ฉันจะรู้สึกเหมือนกับร้องไห้ไปด้วยเมื่อฉันได้พบบางอย่างที่น่าเศร้า” และ “ฉันมักหงุดหงิดง่ายกับคนที่ชอบเข้ามาอยู่ใกล้ๆ ครอบงำ และถามคำถามโง่ๆ กับฉัน (ข้อคำถามเชิงนิเสธ)” เป็นต้น

เมห์ราเบียน และเอปสไตน์ (Mehrabian; & Epstein. 1972: 525-543) ได้พัฒนาแบบวัดที่มีชื่อว่า The Questionnaire Measure of Emotional Empathy (QMEE) แบบวัดชนิดนี้ใช้ในการวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในแง่มุมมองของความรู้สึกทางอารมณ์ อธิบายได้ว่า เป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์จากการรับรู้ประสบการณ์ทางด้านอารมณ์ที่มีต่อผู้อื่น แบบวัดชนิดนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถามทั้งหมด 33 ข้อ 9 Scale (มีตัวเลือกตั้งแต่ -4 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง +4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง) และประกอบไปด้วยส่วนประกอบย่อย 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความอ่อนไหวต่อการติดต่อทางอารมณ์ (Susceptibility to emotional contagion) เช่น “ผู้คนรอบตัวฉันมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของฉันเป็นอย่างมาก”

2. การตระหนักถึงความรู้สึกของบุคคลแปลกหน้าหรือคนที่ไม่สนิทสนม (Appreciation of the feelings of unfamiliar and distant others) เช่น “บุคคลที่มีลักษณะโดดเด่นยิ่งมักเป็นคนที่ไม่น่าคบ (ข้อคำถามเชิงนิเสธ)”

3. การตอบสนองทางอารมณ์อย่างสุดโต่ง (Extreme emotional responsiveness) เช่น “บางครั้งเนื้อเพลงเกี่ยวกับความรักก็ทำให้ฉันซาบซึ้งเป็นอย่างมาก”

4. แนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากประสบการณ์อารมณ์ทางบวกของผู้อื่น (Tendency to be moved by others' positive emotional experiences) เช่น “ฉันชื่นชอบที่จะมองเวลาผู้คนเปิดกล่องของขวัญ”

5. แนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากประสบการณ์อารมณ์ทางลบของผู้อื่น (Tendency to be moved by others' negative emotional experiences) เช่น “เมื่อเห็นผู้คนร้องไห้มันทำให้ฉันเศร้าตามไปด้วย”

6. แนวโน้มการเกิดความเห็นอกเห็นใจ (Sympathetic tendency) เช่น “ฉันรู้สึกหนักใจเมื่อต้องพบเจอบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้คนอื่น ๆ เศร้า”

7. ความยินดีที่จะเข้าไปพูดคุยกับผู้ที่มีปัญหา (Willingness to be in contact with others who have problems) เช่น “ฉันค่อนข้างจะทำงานเพื่อสังคมมากกว่าทำงานในศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ”

ไบรอันต์ (Bryant. 1982; อ้างอิงจาก Minet de Wied; et al. 2007: 99) ได้พัฒนาแบบวัดที่มีชื่อว่า Index of Empathy for Children and Adolescents (IECA) ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีลักษณะใช้ในการประเมินตนเอง มีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 22 ข้อ มุ่งเน้นประเมินอารมณ์และอุปนิสัยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป แบบประเมินชุดนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก The Questionnaire Measure of Emotional Empathy (QMEE) ของ Mehrabian; & Epstein ในปี ค.ศ. 1972 แต่มีความแตกต่างกันตรงที่แบบประเมินชุดนี้จะมุ่งวัดการตอบสนองความเห็นอกเห็นใจทางด้านอารมณ์มากกว่าการรู้จัก โดยการตอบสนองของอารมณ์นั้นประกอบไปด้วย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น “เมื่อเห็นคนอื่นร้องไห้ทำให้ฉันรู้สึกเหมือนร้องไห้ตามไปด้วย”, ความสงสาร (Sympathy) ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น “มันทำให้ฉันเศร้าหากฉันต้องเห็นเด็กคนอื่นไม่มีเพื่อนเล่นด้วย” และความทุกข์ของบุคคล (Personal distress) ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น “ฉันรู้สึกเป็นทุกข์เมื่อเห็นผู้อื่นเจ็บปวด” ส่วนมาตรวัดเป็นแบบมาตรวัดเดี่ยว มีคำตอบให้เลือกตอบว่า ใช่/ไม่ใช่

เดวิส (Davis. 1980; อ้างอิงจาก Corte et al. 2007: 235-260) พัฒนาแบบวัดที่มีชื่อว่า The Interpersonal Reactivity Index (IRI) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมุมมองต่อบุคคลอื่น (Perspective Taking), จินตนาการ (Fantasy), ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathic Concern) และความทุกข์ใจของบุคคล (Personal Distress) มีข้อคำถามจำนวน 28 ข้อ คำตอบเป็นตัวเลือก 5 ระดับ แบบ Likert scale หากเจาะจงเฉพาะองค์ประกอบความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจำนวน 7 ข้อ ยกตัวอย่างเช่น “บางครั้งฉันไม่รู้สึกละอายใจหากผู้อื่นประสบปัญหา” และ “ฉันมักอ่อนไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ฉันพบเจอ” เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถทำได้โดยการใช้แบบวัดที่มีลักษณะข้อคำถามสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์และการรู้จักของผู้ทำแบบสอบถามที่มีต่อผู้อื่น และใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขอโทษ

3.1 ความหมายของการขอโทษ

กอฟฟ์แมน (Goffman. 1971; quoted in Holmes. 1990: 159) เรียกการขอโทษว่าเป็นการรักษา (Remedy) กล่าวคือเป็นหนทางแก้ไขเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และยังเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์และความกลมกลืนภายในสังคมอีกด้วย

เจนท โฮล์มส์ (Janet Holmes. 1990: 159) ได้ใช้แนวคิดของกอฟฟ์แมนมาเป็นพื้นฐานโดยได้ให้คำจำกัดความของการขอโทษในเชิงวัจนกรรม ว่า การขอโทษเป็นวัจนกรรมที่ A (ผู้พูด) ส่งออกไปเพื่อสนองต่อความต้องการของ B (ผู้ฟัง) เกิดจากความตั้งใจที่จะบรรเทาความผิดที่ A ได้กระทำขึ้นและเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบ เป็นการแสดงออกเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง A กับ B (เมื่อ A= ผู้ขอโทษ, B= ผู้ถูกกระทำหรือผู้ที่ได้รับผลเสียจากการกระทำผิดนั้น)

โอลชเตน และโคเฮน (Olshtain and Cohen. 1983; quoted in Holmes. 1990: 159) ได้กล่าวถึงการพิจารณาลักษณะของการขอโทษว่า การขอโทษนั้นสามารถแสดงออกมาได้ทั้งที่เป็นวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ซึ่งวัจนกรรมตรงนั้นสามารถพิจารณาได้จากลักษณะของหน่วยข้อความ (Semantic formulas) ที่แสดงการขอโทษออกมาตรงๆ ส่วนวัจนกรรมอ้อมนั้น โอลชเตน และโคเฮน กล่าวว่าเป็นไปได้ยากที่จะจำแนกออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

โอเวน (Marion Owen. 1983 อ้างอิงจาก วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. 2548: 10-11) ได้เสนอเงื่อนไขที่เหมาะสม (Felicity condition) ที่สามารถนำมาเป็นกรอบเพื่อพิจารณาว่ารูปประโยคหรือถ้อยคำใดจัดเป็นการแสดงการขอโทษ ซึ่งเงื่อนไขที่เหมาะสมดังกล่าวได้แก่

1. S (ผู้พูด) มีการอ้างถึงการกระทำ A ซึ่งอาจจะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นไปแล้ว หรือกำลังเกิดขึ้น หรือมันไม่ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต
2. การกระทำ A ที่อ้างถึงนั้น ถือเป็นการกระทำที่ผิดต่อ H (ผู้ฟัง)
3. S (ผู้พูด) รู้สึกเสียใจต่อการกระทำนั้น
4. ถ้อยคำนั้นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกเสียใจที่ S ได้กระทำ A ลงไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าการขอโทษ หมายถึง วิธีการแก้ไขเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยการส่งข้อความทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำผิด และรับผิดชอบความผิดนั้น เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ต่อไป

3.2 ลักษณะของการขอโทษ

บราวน์ และเลวินสัน (Brown; & Levinson. 1987 อ้างอิงจาก วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. 2548: 12-14) เชื่อว่าทุกคนในสังคมต่างมีหน้า (Face) เป็นของตนเอง หน้าในที่นี้เปรียบเสมือนศักดิ์ศรีพื้นฐานทางสังคม ที่ทุกคนต้องการจะมีและเข้าใจดีมีว่าสมาชิกคนอื่นๆ ก็มีความต้องการเช่นเดียวกัน หน้า เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถทำให้ลดลง หรือเพิ่มขึ้นได้เสมอในระหว่างสนทนา ดังนั้นทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างพยายามรักษาหน้าของตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็พยายามที่จะไม่ข่มขู่

หน้าของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเลือกกลวิธีให้เหมาะสมและมีความสุภาพ กล่าวคือ หากผู้พูดคิดว่าคำพูดของตนเองมีแนวโน้มจะทำให้ผู้ฟังเสียหน้ามาก ก็อาจเลือกกลวิธีปรับภาษาให้มีความสุภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้คำพูดของตนเองจะทำให้ผู้ฟังเสียหน้าน้อย เช่น การพูดออกไปโดยมีการตกแต่งคำพูดไว้แล้ว หรือพูดแบบอ้อมค้อม แทนที่จะพูดแบบตรงประเด็นโดยไม่มีการตกแต่งคำพูด เป็นต้น

ตามแนวคิดของบราวน์ และเลวินสัน การแสดงวัจนกรรมการขอโทษถือเป็นการกระทำที่คุกคามหน้า (Face Threatening Acts, FTAs) อย่างหนึ่ง ดังนั้นเมื่อกระทำผิด ผู้พูดจึงพยายามใช้กลวิธีแสดงวัจนกรรมการขอโทษที่เหมาะสม โดยการพิจารณาว่า ความผิดที่เกิดขึ้นคุกคามหน้าของผู้ฟังมากน้อยเพียงใด ในที่นี้สามารถรู้ได้โดยการคำนวณน้ำหนักความผิด (W: Weightness of the offense) กล่าวคือ เมื่อผู้พูดกระทำผิดที่มีน้ำหนักความผิดมาก ผู้พูดก็จะใช้กลวิธีแสดงวัจนกรรมการขอโทษที่สุภาพมากกว่าเมื่อกระทำผิดที่มีน้ำหนักความผิดน้อย ซึ่งน้ำหนักความผิดนี้เป็นผลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การกระทำผิด ได้แก่ อำนาจของผู้ฟังเมื่อเทียบกับผู้พูด (P: Power) ระยะห่างระหว่างผู้ฟังกับผู้พูด (D: Distance) และอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิด (R: Ranking of imposition) โดย บราวน์ และเลวินสันเชื่อว่าปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้สามารถนำมาเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ และคำนวณออกมาให้เห็นในรูปน้ำหนักความผิด หรือความรุนแรงของความผิดที่เกิดขึ้นว่ามีค่ามากน้อยเพียงใด ดังต่อไปนี้

$$W_x = D(S, H) + P(H, S) + R_x$$

เมื่อ W_x	คือ	น้ำหนักความผิด หรือความรุนแรงของความผิดที่เกิดขึ้น
$D(S, H)$	คือ	ระยะห่างระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง
$P(H, S)$	คือ	อำนาจของผู้ฟัง เมื่อเทียบกับผู้พูด
R_x	คือ	อัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิด

$D(S, H)$ จะมีค่ามากถ้าผู้พูดและผู้ฟังไม่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน เช่นการที่ผู้ฟังเป็นคนแปลกหน้า แต่จะมีค่าน้อยลงถ้าผู้พูดและผู้ฟังมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากขึ้น เช่นการที่ผู้ฟังเป็นเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนสนิท

$P(H, S)$ จะมีค่ามากถ้าผู้ฟังมีอำนาจมากกว่าผู้พูด เช่นการที่ผู้พูดเป็นลูกจ้าง ผู้ฟังเป็นนายจ้าง แต่จะมีค่าน้อยลงถ้าผู้ฟังมีอำนาจเท่ากับ หรือ น้อยกว่าผู้พูด เช่นการที่ผู้พูดเป็นเพื่อนกับผู้ฟัง หรือการที่ผู้พูดเป็นนายจ้าง ผู้ฟังเป็นลูกจ้าง

R_x จะมีค่ามากถ้าลักษณะความผิดที่เกิดขึ้น มีอัตราการล่วงเกินมาก เช่นการทำร้ายร่างกายของผู้อื่น แต่จะมีค่าน้อยลงถ้าลักษณะความผิดที่เกิดขึ้น มีอัตราการล่วงเกินน้อยลง เช่นการเหยียบเท้าคนอื่นโดยไม่ตั้งใจ

ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541: 24-25) ได้สรุปกลวิธีแสดงการขอโทษไว้ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปกลวิธีแสดงการขอโทษ

กลวิธีหลัก	กลวิธีย่อย
1. การกล่าวแสดงเจตนาในการขอโทษ	1.1 การกล่าวคำขอโทษ 1.2 การแสดงความเสียใจ
2. การยอมรับผิด	2.1 การตำหนิตนเอง 2.2 การบอกว่าผู้พูดกระทำความผิด 2.3 การบอกว่าผู้พูดไม่มีเจตนากระทำความผิด
3. การกล่าวแก้ตัว	3.1 การตำหนิผู้อื่นหรือสิ่งอื่น 3.2 การอธิบายเหตุผลของการกระทำผิด
4. การเสนอชดใช้	4.1 การเสนอชดใช้แบบทั่วไป 4.2 การเสนอชดใช้แบบเจาะจง
5. การพยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึกพอใจ	5.1 การสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก 5.2 การแสดงความหวังใยผู้ฟัง

1. การกล่าวแสดงเจตนาในการขอโทษ ลักษณะสำคัญคือ ผู้พูดบอกให้ผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมามากำลังขอโทษผู้ฟัง โดยใช้คำว่า “ขอโทษ” “โทษ” “ขอประทานโทษ” หรือ “เสียใจ” แบ่งออกเป็น

กลวิธีย่อย 1.1 การกล่าวคำขอโทษ - ผู้พูดยอมรับว่าตนเองคือผู้ผิดโดยใช้คำว่า “ขอโทษ” “โทษ” “ขอประทานโทษ”

กลวิธีย่อย 1.2 การแสดงความเสียใจ - ผู้พูดแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้คำว่า “เสียใจ”

2. การยอมรับผิด ลักษณะที่สำคัญคือ ผู้พูดแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น โดยมักใช้รูปประโยคที่ประกอบด้วยประธานบุรุษที่ 1 แบ่งออกเป็น

กลวิธีย่อย 2.1 การตำหนิตนเอง - ผู้พูดกล่าวเป็นเชิงตัดสินลงโทษตนเองว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นคนไม่ดีที่กระทำความผิด

กลวิธีย่อย 2.2 การบอกว่าผู้พูดไม่ได้มีเจตนากระทำความผิด - บอกให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้พูดไม่ได้ตั้งใจให้เหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นเกิดขึ้น โดยมีรูปภาษาที่นิยมใช้คือ จะใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 + วลี “ไม่ได้ตั้งใจ” “ไม่ได้เจตนา” หรือ “ไม่ทันระวัง”

3. การกล่าวแก้ตัว ลักษณะที่สำคัญคือ ผู้พูดพยายามลดความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้คำพูดที่ปกป้องตัวเองแม้จะรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด แบ่งออกเป็น

กลวิธีย่อย 3.1 การตำหนิผู้อื่น หรือสิ่งอื่น - ผู้พูดใช้คำพูดที่ทำให้ผู้ฟังคล้อยตามว่าตนเองไม่ใช่ผู้กระทำผิด โดยกล่าวอ้างถึงสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหาย

กลวิธีย่อย 3.2 การอธิบายเหตุผลของการกระทำผิด - ผู้พูดอธิบายความจำเป็นที่ต้องกระทำผิดว่าเป็นสิ่งที่บังคับให้ผู้พูดกระทำผิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. การเสนอขอใช้ ลักษณะที่สำคัญคือ ผู้พูดมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ผู้ฟังเพื่อเป็นการชดเชยความผิดที่เกิดขึ้น แบ่งออกเป็น

กลวิธีย่อย 4.1 การเสนอขอใช้แบบทั่วไป - ผู้พูดพยายามแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดพร้อมที่จะชดเชยความผิดที่เกิดขึ้นด้วยการกระทำตามที่ผู้ฟังซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเรียกร้อง ซึ่งกลวิธีนี้มักใช้รูปประโยคเป็นประโยคคำถาม

กลวิธีย่อย 4.2 การเสนอขอใช้แบบเฉพาะเจาะจง - ผู้พูดเป็นฝ่ายเสนอ และกำหนดอย่างเจาะจงว่าจะทำสิ่งใดเพื่อเป็นการชดเชยให้กับผู้ฟัง โดยรูปประโยคมักเป็นรูปประโยคบอกเล่า และอยู่ในรูปวัจนกรรมการสัญญา

5. การพยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึกพอใจ ลักษณะที่สำคัญ คือผู้พูดพยายามแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญกับผู้ฟัง แบ่งออกเป็น

กลวิธีย่อย 5.1 การสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก - แสดงให้เห็นว่าผู้พูดพร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไขการกระทำที่เป็นความผิดให้ดีขึ้นในอนาคตอันใกล้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฟังได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะเดิมของผู้พูด โดยรูปประโยคที่ใช้จะอยู่ในรูปของวัจนกรรมการสัญญา โดยมีใช้คำบ่งบอกอนาคตคำว่า “คราวหน้า” “คราวหลัง” “ต่อไป” + วลี “จะไม่ทำอย่างนี้อีก”

กลวิธีย่อย 5.2 การแสดงความห่วงใยผู้ฟัง - ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังในฐานะผู้ได้รับความเสียหายว่าเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไร โดยพูดถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ฟัง

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะของการขอโทษ จะเป็นลักษณะของการใช้ภาษา เพื่อแสดงเจตนาในการขอโทษ ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ การกล่าวขอโทษ เช่น การกล่าวประโยคขอโทษโดยตรง หรือ กล่าวแสดงความเสียใจ เป็นต้น การยอมรับผิด เป็นการกล่าวแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่ได้ก่อขึ้น เช่น การตำหนิตนเอง และบอกกล่าวว่าไม่มีเจตนากระทำผิด เป็นต้น การกล่าวแก้ตัว เช่น การตำหนิผู้อื่น สิ่งอื่น หรืออธิบายเหตุผลของการทำผิด เป็นต้น การเสนอขอใช้ เช่น แสดงความจำนงว่าพร้อมที่จะชดใช้ หรือพยายามเสนอการชดใช้ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น และการพยายามทำให้อีกฝ่ายรู้สึกพึงพอใจ เช่น การให้สัญญา การแสดงความห่วงใย เป็นต้น โดยบุคคลจะเลือกใช้วิธีใดจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและการความรุนแรงของความผิดที่เขาได้ทำตามการรับรู้ของเขา ซึ่งได้มาจากการคำนวณค่าน้ำหนักความผิดที่บุคคลได้กระทำลงไป

3.3 การวัดการขอโทษ

จากการศึกษาการวิจัยที่มีการใช้แบบวัดการขอโทษในต่างประเทศพบว่า แบบวัดการขอโทษซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมีชื่อว่า Proclivity to Apologize Measure (PAM) ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถาม จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรวัดแบบ 7 ระดับ (1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 7 เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ยกตัวอย่างเช่น “ฉันมักจะมองข้ามความผิดที่ฉันทำต่อผู้อื่นมากกว่าที่จะขอโทษ” “ฉันมักจะไม่พูดขอโทษเพราะมันอาจเกิดปัญหาขึ้นเมื่อฉันสารภาพออกมา” “หากฉันคิดว่าไม่มีใครรู้ในสิ่งที่ฉันทำผิด ฉันจะไม่ขอโทษ” และ “ฉันมักไม่ขอโทษบ่อยนักเพราะฉันไม่ชอบยอมรับว่าฉันผิด” เป็นต้น (Howell et al., 2011 อ้างอิงจาก Sophie Erkamp. 2015: 10-11) แบบวัดดังกล่าวนี้มีลักษณะการวัดในทิศทางตรงกันข้ามกับตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา เพราะเป็นแบบวัดที่มุ่งเน้นวัดบุคคลที่กระทำผิดต่อผู้อื่น แต่สามารถนำมาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของแบบวัดที่มีการวัดการขอโทษในลักษณะเดียวกับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการมุ่งวัดตัวบุคคลที่เป็นฝ่ายได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้อื่น จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศพบว่า การวัดการขอโทษใช้การเปรียบเทียบระดับของตัวแปรต่างๆ ระหว่างช่วงเวลาก่อนและหลังได้รับการขอโทษ เช่น การวัดระดับความโกรธ ความพึงพอใจ และการให้อภัย เพื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ได้รับคำขอโทษและกลุ่มที่ไม่ได้รับคำขอโทษในช่วงก่อนและหลังได้รับคำขอโทษว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น (Ruchi Sinha, 2008: 25; Pratick R. Gunderson & Joseph R. Ferrari, 2008: 1-14; Diana J. Leonard & et al, 2011: 1198-1206) และผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยภายในประเทศที่เคยสร้างแบบวัดการขอโทษขึ้น โดยแบบสอบถามการขอโทษนี้ ประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรวัดแบบ 5 ระดับ ยกตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ถ้าคนทำความผิดแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ข้าพเจ้าคิดว่าเขาควรได้รับการให้อภัย ข้าพเจ้ามักจะรอการขอโทษจากผู้ที่กระทำไม่ดีกับข้าพเจ้า คนที่สำนึกผิดจะช่วยลดความรุนแรงของเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ และ การยอมรับความผิดพลาดเป็นการแสดงความขอโทษ เป็นต้น (อะเคือ กุลประสูติติติก, 2555: 316)

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบประนีประนอม

4.1 ความหมายของการประนีประนอม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประนีประนอม หมายถึง การผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน การปรองดองกัน การอะลุ่มอล่วยกัน

ถวัลย์ วรเทพพิพิพษ์ และสุรสิทธิ์ รุ่งเรืองศิลป์ (2525: 26-28) กล่าวว่า การแก้ปัญหาด้วยการประนีประนอม เป็นการต่อรองด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยการยอมลดฐานะ ลดความต้องการและยอมรับข้อผิดพลาดบางส่วนของตน เพื่อให้ตกลงกัน แบบพบกันครึ่งทาง วิธีนี้มักใช้ได้ผลกับความขัดแย้งในผลประโยชน์อันเกิดจากทรัพยากรมีจำกัด

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540: 104) กล่าวว่า การประนีประนอม เป็นการแสดงพฤติกรรมที่มุ่งเอาชนะและแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับปานกลาง เป็นจุดยืนระหว่างกลางของมิติการเอาใจตนเองและมิติการเอาใจผู้อื่น เป็นแบบของการเจรจาต่อรองที่มุ่งจะให้ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้าง เป็นลักษณะที่หากจะได้บ้างก็ควรยอมเสียบ้าง หรือในลักษณะที่มาพบกันครึ่งทาง พฤติกรรมการประนีประนอมนั้น ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจมากกว่าพฤติกรรมการหลีกเลี่ยง แต่ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจน้อยกว่าพฤติกรรมความร่วมมือ การประนีประนอมเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งโดยที่ต้องการจะพยายามรักษาหน้าของทั้งสองฝ่าย หรือความขัดแย้งนั้นเกิดจากการแข่งขันกัน เพื่อจะได้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การประนีประนอมเป็นลักษณะของการพบกันครึ่งทาง

บงกช ยูณะเตมีย์ (2538: 34) กล่าวว่า การประนีประนอม เป็นวิธีที่ต้องการทั้งการรักษาสิทธิและการร่วมมืออย่างละครึ่งทั้งสองฝ่ายจึงมีทั้งได้และเสีย วิธีนี้เหมาะที่จะใช้เมื่อไม่พร้อมที่จะใช้วิธีหันหน้าเข้าหากัน แต่ต้องการหลีกเลี่ยงการเอาชนะ

แมดดุกซ์ (Maddux. 1986; อ้างอิงจาก เรียม ศรีทอง. 2542: 324) ให้ความเห็นว่าการประนีประนอม เป็นยุทธวิธีการจัดการความขัดแย้งแบบนี้ใช้เมื่อไม่มีใครมีความคิดที่สมบูรณ์ทางที่ดีที่สุดคือการประนีประนอม ที่จะยอมรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เหมาะสมกับทั้ง 2 ฝ่าย

ราฮิม (Rahim. 1983; อ้างอิงจาก เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2534: 155-156) การประนีประนอม (Compromising) เป็นแบบที่มุ่งตนเองในระดับปานกลางและ มุ่งคนอื่นในระดับปานกลางด้วย เป็นแบบที่เกี่ยวข้องกับการยี่นหมยี่นแมวซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องยอมเสียบางอย่างเพื่อที่จะตกลงกันได้ เป็นแบบที่เหมาะสมที่จะใช้ในสถานการณ์ที่แต่ละฝ่าย มีเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้มีเป้าหมายคนละอย่างกัน หรือแต่ละฝ่ายมีอำนาจพอๆ กัน

โธมัส - คิลแมนน์ (Thomas - Kilmann. 1974: 11 - 13) กล่าวว่า การประนีประนอมอยู่ระหว่างการยืนย่น รักษาผลประโยชน์และการให้ความร่วมมือวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาแบบนี้ก็คือ หาวิธีการแก้ปัญหานิตที่ไม่เป็นอุปสรรค ทั้งสองฝ่ายต่างก็ยอมรับได้เป็นบางส่วน วิธีนี้จึงอยู่ตรงกลางระหว่างวิธีแก้ปัญหา แบบการแข่งขัน และแบบการปรองดอง การประนีประนอมนั้นยอมให้มากกว่าการแข่งขัน แต่ยังน้อยกว่าแบบปรองดอง การแก้ปัญหาแบบนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการแก้ปัญหา แบบการปรองดอง นั่นก็คือ พุดถึงปัญหาอย่างตรงๆ มากกว่าการหลีกเลี่ยงปัญหา แต่ยังไม่ถึงกับเจาะลึกลงไปเหมือนกับการร่วมมือ การประนีประนอม นั้นอาจหมายถึง การแยกเอาความแตกต่างกันออกไปเสีย แล้วมาแลกเปลี่ยนประเด็นที่ยอมกันได้ หรือพุดง่าย ๆ เป็นการแสดงหาจุดยืนที่เป็นกลางๆ อย่างรวดเร็ว

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การประนีประนอมหมายถึง การผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน ยอมลดความต้องการบางส่วนของตนเพื่อความปรองดอง ทั้งสองฝ่ายจึงมีทั้งได้และเสีย เป็นลักษณะของการพบกันครึ่งทาง มุ่งจะให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความพึงพอใจ เพื่อแก้ไขความขัดแย้งในการรักษาหน้าที่หรือเพื่อให้เกิดผลที่เหมาะสมแก่ทั้งสองฝ่าย

4.2 ความหมายของบุคลิกภาพ

อัลพอร์ท (Allport. 1961: 190) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลจากกลไกที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งกลไกนั้นเกิดจากร่างกายได้รับรู้ต่อสิ่งกระตุ้น แล้วสมองจึงสั่งการเพื่อตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นนั้น และแสดงออกมาทางพฤติกรรม ซึ่งการแสดงพฤติกรรมนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

กิลฟอร์ด (Guiford. 1959: 7) บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่เป็นแบบประจำตัวของบุคคล

แคทเทลล์ (Cattell. 1970: 2-3) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้เราทำนายได้ว่า บุคคลจะทำอะไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ บุคลิกภาพเป็นเรื่องของพฤติกรรมทั้งของบุคคล ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้นภายใน

กู๊ด (Good. 1973: 417) บุคลิกภาพ คือ ผลรวมของพันธุกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล

สุชา จันทน์เอม (2544: 84-85) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะต่าง ๆ ที่รวมกันในตัวบุคคล และวิธีการแสดงออกทางพฤติกรรมไม่จำเป็นว่าพฤติกรรมหรือคุณลักษณะเหล่านั้นจะดีหรือไม่ดี ผิดหรือถูก

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 216) ให้ความหมายบุคลิกภาพว่า เป็นลักษณะโดดเด่นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกแบบนั้นอยู่เป็นประจำ กับสถานการณ์เฉพาะอย่างจนเกิดเป็นนิสัยถาวร

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2551: 5-6) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า เป็นลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งส่วนภายนอกและส่วนภายใน ซึ่งถูกหล่อหลอมประสมประสานด้วยพันธุกรรม วัฒนธรรม การเรียนรู้ วิธีปรับตัวของบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรมและวัตถุธรรม แต่ไม่เป็นสิ่งตายตัว เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จากการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ไม่สามารถแยกบุคลิกภาพออกเป็นส่วนตัวได้ เพราะทุกอย่าง ลักษณะของบุคลิกภาพต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและมีผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ คือ ผลรวมของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลที่เป็นผลมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยไม่ได้หมายถึงเพียงรูปร่างลักษณะทางกาย และการแสดงออกเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอารมณ์ แรงจูงใจ ความคิด และเจตคติ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน

4.3 แนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบของคอสตาและแมคเคร (Costa and McCrea, 1992)

นิภาพร พวงมี (2554: 15-18) กล่าวว่าแนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบมีพื้นฐานความเชื่อว่า บุคลิกทั้งห้าองค์ประกอบเปรียบเสมือนตะกร้าที่บรรจุกลุ่มของลักษณะนิสัยย่อย ๆ ของมนุษย์ที่มี

ลักษณะคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน การให้คำจำกัดความถึงองค์ประกอบทั้งห้าด้าน เป็นการอธิบายถึงส่วนประกอบหลักของคุณลักษณะที่บรรจุภายในตะกร้าแต่ละใบ ซึ่งลักษณะสำคัญของแนวคิดบุคลิกภาพแบบห้าองค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบบุคลิกภาพทั้งห้าด้านเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพ (Dimensions) ไม่ใช่แบบของบุคลิกภาพ (Type) กล่าวคือ บุคคลจะมีบุคลิกภาพในแต่ละองค์ประกอบน้อยหรือมากแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบุคคล และในองค์ประกอบทางบุคลิกภาพแบบเดียวกันจะมีค่าคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกันเพื่อแสดงถึงลักษณะทางบุคลิกภาพในลักษณะตรงกันข้าม เช่น อารมณ์มั่นคง-อารมณ์อ่อนไหว แสดงตัว-เก็บตัว มีน้ำใจ-ขี้นีียว ใฝ่เรียนรู้-ไม่ใฝ่เรียนรู้ เป็นต้น และมีแนวต่อเนื่องเชื่อมระหว่างกัน จึงทำให้บุคคลแต่ละคนที่มีองค์ประกอบทางบุคลิกภาพแบบเดียวกันมีลักษณะนั้นๆ มากน้อยแตกต่างกันออกไป เช่น บุคลิกที่จัดว่ามีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวเหมือนกัน บางคนอาจมีลักษณะใฝ่เรียนรู้สูง โดยไม่มีลักษณะไม่ใฝ่เรียนรู้เลย แต่บางคนอาจมีลักษณะใฝ่เรียนรู้สูง แต่ก็ยังมีลักษณะแบบไม่ใฝ่เรียนรู้ปนอยู่บ้าง ซึ่งบุคลิกภาพในแต่ละองค์ประกอบจะมีแนวโน้มชัดเจนมากขึ้น ก็ต่อเมื่อบุคคลอายุมากขึ้น

2. องค์ประกอบแต่ละด้านสามารถแสดงถึงบุคลิกภาพของแต่ละคน โดยดูจากความมากน้อยของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบว่ามีปริมาณสูงไปในทางใด ซึ่งเป็นเครื่องชี้ว่าบุคลิกภาพในลักษณะนั้น

3. องค์ประกอบแต่ละด้านของบุคคลจะเริ่มพัฒนาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น และจะเริ่มคงที่เมื่ออายุประมาณ 45 ปีขึ้นไป

4. องค์ประกอบแต่ละด้านรวมทั้งองค์ประกอบย่อยของแต่ละองค์ประกอบจะมีสาเหตุเกี่ยวเนื่องมาจากพันธุกรรม

5. องค์ประกอบแต่ละด้านจะถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

6. องค์ประกอบแต่ละด้านสามารถอธิบายถึงลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้เป็นสากล

7. เมื่อสามารถทราบถึงองค์ประกอบทางบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคล และสามารถปรับปรุงด้วยการบำบัดได้ (พริยา เชาวลิทวงศ์. 2554: 11-12)

ซึ่งรายละเอียดบุคลิกห้าองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบตามแนวคิดของ คอสตาและแมคเคร (Costa and McCrea. 1992; quoted in Feist. 2006: 415 - 417) มีดังต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (Neuroticism: N) เป็นลักษณะบุคลิกภาพตรงข้ามกับบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหวสูงมีแนวโน้มที่จะมีความวิตกกังวล (Anxious) อารมณ์แปรปรวน (Temperamental) เวทนาสงสารตัวเอง (Self-pitying) คำนึงถึงแต่ตนเอง (Self-conscious) ฉุนเฉียวง่าย (Emotional) และมีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดจนนำไปสู่ความผิดปกติทางจิต (Disorders) ได้ สำหรับบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบ

หวั่นไหวต่ำ หรือเรียกว่าบุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) จะเป็นคนสุขุม เยือกเย็น (Clam) พึงพอใจตนเอง (Self-satisfied) และอารมณ์ไม่ฉุนเฉียวง่าย (Unemotional)

2. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extroversion: E) เป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่สนใจสิ่งต่างๆ ภายในตัวบุคคลอื่น ดังนั้นบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวสูงมีแนวโน้มที่จะเป็นคนที่มีเสน่ห์ (Affectionate) สนุกสนานร่าเริง (Jovial) ช่างพูด (talkative) ชอบเข้าสังคม (Joiner) มีอารมณ์ขัน (Fun-loving) และมองโลกในแง่ดี (Optimistic) ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวต่ำมักจะเป็นคนเก็บตัว (Reserved) เงียบขรึม (Quiet) รักสันโดษ (Loners) เย็นชา (Passive) และอาจถึงขั้นขาดความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรง (Lacking the ability to express strong emotion)

3. บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ (Open to experience: O) เป็นลักษณะของบุคคลที่ชอบความหลากหลาย สังเกตได้จากบุคคลประเภทนี้จะต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ และมีความสุขในการคบค้าสมาคมกับบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ที่คุ้นเคย เป็นบุคคลที่มักค้นหาประสบการณ์แปลกใหม่ นั่นคือบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์สูง จะมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) มีจินตนาการสูง (Imaginative) ใฝ่เรียนรู้ (Curious) และโอปอ้อมอารี (Liberal) และมักนำเสนอตนเองเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ (Preference) ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่เปิดรับสิ่งใหม่ๆ จะเป็นคนที่ยึดติดกับสิ่งเดิมๆ สนับสนุนค่านิยมแบบเก่าๆ (Support tradition value) และยึดติดในขนบธรรมเนียมประเพณี (Typically conventional) ตรงไปตรงมา (Down to earth) และขาดการใฝ่เรียนรู้ (Lacking in curios)

4. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness: A) เป็นลักษณะของบุคคลที่ใจอ่อน (Soft-hearth) มีความเมตตา (Ruth) ไว้วางใจผู้อื่นง่าย (Trusting) ใจดี (Yielding) ยอมคล้อยตามผู้อื่น (Generous) มีความอดทน (Good natured) ในทางตรงกันข้ามคนที่มีความแน่วแน่ด้านนี้ต่ำ มักจะเป็นคนที่สงสัยในเรื่องราวทั่วไป (Generally Suspicious) ขี้เหนียว (Stingy) ไม่เป็นมิตร (Unfriendly) ขี้โมโห (Irritable) และชอบวิจารณ์ผู้อื่น (Critical)

5. บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (Conscientiousness: C) เป็นลักษณะของบุคคลที่มักจะมีความเป็นระเบียบ (Ordered) ควบคุม (Controlled) มีระบบระเบียบ (Organized) ทะเยอทะยาน (Ambitious) ต้องการการสัมฤทธิ์ผล (Achievement focused) มีระเบียบวินัยในตนเอง (Self-disciplined) ดังนั้นบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกสูงจึงเป็นคนที่ชอบทำงานหนัก (Work hard) มีจิตสำนึกรับผิดชอบ (Conscientious) ตรงต่อเวลา (Punctual) ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบจิตสำนึกต่ำจะเป็นคนที่ไม่มีความระเบียบ (Disorganized) ประมาท (Negligent) ขี้เกียจ (Lazy) ไม่มีเป้าหมายในชีวิต (Aimless) ยอมแพ้โดยง่ายเมื่อพบการทำงานที่ยาก (Give up when a project become difficult)

ตาราง 2 แสดงองค์ประกอบบุคลิกภาพตามแนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบของคอสตาและแมคเคอร์

องค์ประกอบบุคลิกภาพ	ลักษณะของผู้ได้คะแนนสูง	ลักษณะของผู้ได้คะแนนต่ำ
แบบแสดงตัว	เป็นคนมีเสน่ห์ ชอบเข้าสังคม ช่างพูด สนุกสนานร่าเริง ชอบทำกิจกรรม อารมณ์ขัน	เก็บตัว เจี๊ยบขรึม จริงจัง รักสันโดษ เย็นชา ไร้ความรู้สึก
แบบหัวนไหว	วิตกกังวล อารมณ์แปรปรวน เวทนาสงสารตนเอง ประหม่าง่าย ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์อ่อนไหวง่าย	สุขุมเยือกเย็น ปรับอารมณ์ได้ พึงพอใจในตนเอง วางตัวตามสบาย อารมณ์ไม่ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์หนักแน่น
แบบเปิดรับประสบการณ์	มีจินตนาการสูง คิดสร้างสรรค์ ชอบริเริ่ม ชอบความหลากหลาย ใฝ่เรียนรู้ โอ้อวดอารี	ตรงไปตรงมา ยึดติดธรรมเนียมประเพณี ไม่คิดสร้างสรรค์ ชอบทำงานประจำ ไม่ใฝ่เรียนรู้ อนุรักษ์นิยม
แบบประนีประนอม	ใจอ่อน ไว้วางใจผู้อื่นง่าย ยอมคล้อยตามผู้อื่น นิ่งเฉย ผ่อนปรน มีความอดทน	ไม่มีเมตตา ขี้สงสัย ขี้เหนียว ไม่เป็นมิตร ชอบวิจารณ์ผู้อื่น ขี้โมโห
แบบมีจิตสำนึก	มีจิตสำนึกรับผิดชอบ ทำงานหนัก มีระบบระเบียบ ตรงต่อเวลา ทะเยอทะยาน ยืนหยัด	ประมาท ขี้เกียจ ไม่มีระบบระเบียบ ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่มีเป้าหมาย ล้มเลิกความตั้งใจง่าย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าบุคลิกภาพแบบประนีประนอม หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลที่มุ่งเน้นความปรองดอง ทำให้เกิดพฤติกรรมการผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน ใจดี ใจอ่อน มีเมตตา และยอมคล้อยตามผู้อื่นโดยง่าย แต่หากบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบประนีประนอมต่ำจะเป็นบุคคลที่ไม่มีความเมตตาต่อผู้อื่น ขี้เหนียว อารมณ์ร้อน ชอบวิจารณ์บุคคลอื่น และไม่เป็นมิตรกับบุคคลอื่นเท่าที่ควร

4.4 การวัดบุคลิกห้าองค์ประกอบตามแนวคิดของคอสตาและแมคเคร (Costa and McCrea, 1992)

การวัดบุคลิกห้าองค์ประกอบตามแนวคิดของคอสตาและแมคเครนั้น พวกเขาได้สร้างและพัฒนาแบบวัดชื่อว่า NEO Personality Inventory (NEO-PI) ขึ้นเพื่อใช้วัดบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ คือ บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 180 ข้อ จากนั้นคอสตาและแมคเครได้มีการปรับปรุงแบบวัดใหม่ โดยการเพิ่มข้อคำถามและปรับข้อความในข้อคำถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นแบบวัดใหม่ที่มีชื่อว่า Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) แบบวัดนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 240 ข้อ แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 5 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะแบ่งเป็นด้านย่อย องค์ประกอบละ 6 ด้าน ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ โดยคำตอบมีให้เลือกตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งแบบวัดชนิดนี้ได้รับการยอมรับและใช้อย่างแพร่หลาย โดยแบบวัด NEO-PI-R ถูกแปลข้อคำถามจากเดิมเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดเป็นภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาเยอรมัน ภาษาโปรตุเกส ภาษาจีน ภาษาฮิบรู ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี ซึ่งคอสตาและแมคเครได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแปลแบบวัดของเขาเป็นภาษาต่างๆ ว่าสามารถใช้วัดบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ได้หรือไม่ และจากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าแบบวัดชนิดนี้สามารถแปลและใช้วัดบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ แต่สำหรับบางภาษาต้องมีการปรับเปลี่ยนข้อคำถามเล็กน้อย (Costa; & McCrae, 1997: 509-516; Costa; & McCrae, 1989 อ้างถึงใน McCrae & Costa, 2004: 587-596)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อคำถามของแบบวัด Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) ในส่วนของการวัดองค์ประกอบบุคลิกภาพแบบประนีประนอม เพื่อนำมาปรับใช้กับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถได้ผลการวิจัยที่มีความเที่ยงตรงและเหมาะสมกับบริบทของคนไทย

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

5.1 ความหมายของความสัมพันธระหว่างบุคคล

ชัยพร วิชชาวุธ (2530; อ้างอิงจาก วิมล หนองพงษ์. 2538: 21) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างบุคคล มนุษย์อยู่เป็นสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนคนจึงสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่นๆ ในสังคม เกิดขึ้นทันทีเมื่อการกระทำของคนหนึ่งมีผลกระทบต่อผลกรรมที่อีกคนหนึ่งจะได้รับ

ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล (2540: 7) ให้ความหมายของความสัมพันธระหว่างบุคคลว่า หมายถึงความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะ ระหว่างบุคคลกับบุคคลบุคคลกับกลุ่ม หรือสังคม หรืออาจหมายความว่าปฏิริยาสัมพันธ์ของสังคมหรือปฏิริยาสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึงพฤติกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นลักษณะของความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำของบุคคลหนึ่งมีผลกระทบต่ออีกบุคคลหนึ่ง ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกันเกิดความเปลี่ยนแปลง กระบวนการคิด และการรับรู้ของกันและกัน

5.2 ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2539: 63) มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของความสัมพันธ์กับผู้อื่นตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งช่วงสุดท้ายของชีวิต เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นมนุษย์จึงไม่สามารถหลบเลี่ยงหรือขาดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆได้ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะมีลักษณะชอบหลบหลีกออกจากสังคมชั่วคราว เช่น ฤษีชีไพรที่ต้องการแสวงหาความวิเวก พวกเขาเหล่านั้นก็ยังตกอยู่ใต้อิทธิพลของความสัมพันธกับบุคคลอื่นในแนวคิดนึกและการกระทำประจำวันของเขา รวมทั้งความมุ่งหมายในชีวิตเขา อิทธิพลของความสัมพันธของคนกับบุคคลอื่นนั้น อาจเป็นอิทธิพลที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่กำลังมีกำลังเป็น ในขณะปัจจุบันจริง ๆ เป็นประสบการณ์ตรง หรือเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความคิดฝัน (เช่น เด็กกับแม่มด เด็กกับนางฟ้า) หรือความสัมพันธ์กับบุคคลในนิยายประวัติศาสตร์ดาราผู้มีชื่อเสียง ฯลฯ ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางอ้อมก็ได้

ซัลลิแวน (Sullivan. 1953; อ้างอิงจาก รุ่งนภา ชันแจ่ม. 2543: 3) เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขึ้น โดยมีความเห็นว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเท่านั้น มนุษย์เป็นผลผลิตของการมีความสัมพันธ์กันทางสังคม

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความเชื่อว่า มนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1. ความต้องการความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความต้องการทางสรีรวิทยา เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคง (Security) เป็นความต้องการด้านจิตสังคม รวมถึงความสุข ความสบายใจ การมีความคิดและค่านิยมที่อยู่ในกรอบกับการยอมรับของสังคม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยที่บุคคลจะได้รับความอบอุ่นใจเพราะมีเพื่อนซึ่งเพื่อนในที่นี้ หมายถึง ผู้ใดผู้หนึ่งที่บุคคลนั้นสนิทสนมพอที่จะปรับทุกข์ร้อนได้ ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะของแต่ละคน ซึ่งเป็นกระบวนการ 3 ประการคือ

1. กระบวนการพลวัต (Dynamics) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มักใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับบุคคล กระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับพลังงานที่มีอยู่ในสิ่งมีชีวิตทั้งหมด กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงานเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์ร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ได้แก่ การกิน การดื่ม หรือพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งพลังงานส่วนนี้เป็นกระบวนการธรรมชาติที่สนองความต้องการทางร่างกาย

1.2 กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ร่วมกับบุคคลอื่น

กระบวนการ 2 ลักษณะนี้ เชื่อว่าเป็นอิทธิพลของธรรมชาติความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของแต่ละคน ซึ่งช่วยให้บุคคลบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานในชีวิต และเมื่อบุคคลได้มีการปรับเปลี่ยนพลังงานได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมแล้ว ก็จะเกิดระบบตัวตน (Self-system) เป็น 3 ประเภท คือ ฉันดี (good-me) ฉันไม่ดี (bad-me) และไม่ใช่ฉัน (not-me) โดยซลลิแวนกล่าวว่าระบบตัวตนนั้นเป็นผลมาจากการพัฒนาเพื่อลดความวิตกกังวลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่าง แม่กับทารก แต่ละบุคคลเรียนรู้ว่าหากทำให้พ่อแม่ไม่พอใจเขาจะได้รับการชมเชย หรือตัวตนที่ดี (the good-me self) และถ้าหากเขามีพฤติกรรมไม่ถูกต้องเขาจะต้องถูกลงโทษ หรือตัวตนที่ไม่ดี (the bad-me self) โดยตัวตนจะพยายามสร้างความรู้สึกความปลอดภัย และลดความวิตกกังวล หากมีการพัฒนาการไม่ดี หรือเผชิญกับความวิตกกังวลมากเกินไป จะส่งผลให้ตัวตนไม่เจริญเติบโต และไม่สามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีได้

2. กระบวนการสร้างภาพบุคคล (Personification) เป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับรู้ภาพพจน์ของตนเองหรือผู้อื่น โดยการเกิดภาพพจน์นี้จะมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับ ความรู้สึก เจตคติ และความคิดที่บุคคลมีขึ้น เนื่องจากได้รับประสบการณ์ทางด้านความพึงพอใจและความวิตกกังวล และมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคลที่เคยได้รับจากบุคคลอ้างอิงหรือกลุ่มอ้างอิง แล้วบุคคลจะจดจำและสร้างภาพบุคคลอื่น

3. กระบวนการความคิด (Cognitive processes) กระบวนการความคิด คือ ประสบการณ์เชิงความคิด การที่บุคคลมีประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น จะทำให้เกิดการพัฒนาทางความรู้และความคิด การรับรู้ของบุคคลต่อสถานการณ์มี 3 แบบ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2539: 69-70) คือ

3.1 ประสบการณ์โปรโตแทกติก (Prototaxic) เป็นประสบการณ์เบื้องต้นซึ่งยังไม่ได้ผ่านการพัฒนาการ เป็นความคิดระดับเด็กทารก ซึ่งเป็นการรับรู้สิ่งต่างๆ อย่างไม่เฉพาะเจาะจง ไม่เข้าใจความหมายสิ่งที่รับรู้ ลักษณะความคิดอยู่ในระดับประสาทสัมผัส (Sensorimotor) ดังนั้นทารกไม่สามารถคิดแบบสัมพันธ์ภาพ (Associative thinking) ไม่เข้าใจความหมายของช่วงเวลาและสถานที่ ไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ทารกมองเห็นผู้คนและสิ่งต่างๆ ผ่านตา ได้ยินเสียงผ่านหู และรับรู้ผ่านการสัมผัสต่างๆ แต่ไม่ได้ตระหนักรู้จริงว่าสิ่งนั้น ดำรงอยู่ มีสาระสัญลักษณ์อย่างไร (เหมือนกับนั่งบนรถไฟที่กำลังแล่น ตามองดูภูมิประเทศ 2 ข้างทางผ่านไปเรื่อยๆ แต่ไม่เอาใจใส่ ไม่รับรู้)

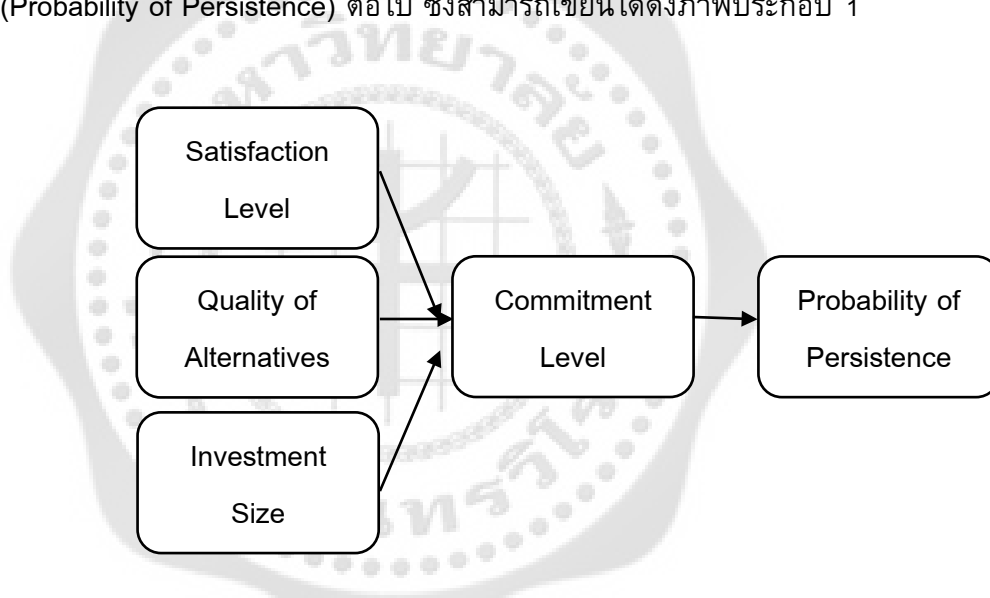
3.2 ประสบการณ์พาราแทกติก (Parataxic) เมื่อทารกมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น ลักษณะความคิดพัฒนาจากขั้นที่ 1 มาเป็นขั้นที่ 2 ความคิดขั้นตอนนี้มีลักษณะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ (Associative thinking) ประสบการณ์ความคิดของเด็กวัยนี้ยังมีความฝันและความจริงปะปนกันอยู่บ้าง แต่ความคิดของเด็กเหล่านี้จะคิดว่าทั้งหมดนั้นเป็นความจริง (เช่น เด็กเชื่อว่า มีซูเปอร์แมน มียักษ์กินคน มีนางฟ้าจริง ๆ) ดังนั้นเด็ก ๆ ในระยะนี้จึงมีโลกทัศน์ส่วนตัวของเขา (ซึ่งบางทีพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่เข้าใจ) เด็กสนุกที่ได้ อ่าน ฟัง ดู เรื่องราวสมมติในลักษณะต่างๆ เช่น นิทาน การ์ตูน และการเล่นสมมติ เป็นต้น ความคิดฝันและประสบการณ์ต่างๆ ในระยะนี้ สำหรับเด็กบางคนอาจเป็นประสบการณ์ฝังใจไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เช่น ผู้ใหญ่ที่กลัวผี กลัวการอยู่คนเดียว กลัวคนไม่รัก กลัวตำรวจ กลัวหมอ กลัวที่สูง ฯลฯ ซัลลิแวนเชื่อว่า ความคิดฝันนี้อาจแสดงออกให้เห็นได้เมื่อบุคคลนั้น มีความเจ็บป่วย มีอาการโรคประสาท โรคจิต หรือเมื่อมีความวิตกกังวลสูง

3.3 ประสบการณ์ซินแทกติก (Syntactic) เด็กมีความสามารถทางภาษาพูดเพิ่มขึ้นถึงระยะรู้จักใช้สัญลักษณ์ (Symbolic period) ความคิดของเด็กตรงต่อความเป็นจริงมากขึ้น สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ตรงกับข้อเท็จจริงยิ่งกว่าเดิม สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ กับผู้อื่นรอบข้างได้ดีขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเมื่อมนุษย์ได้มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นจะทำให้มนุษย์รู้สึกมั่นคงมากขึ้น คำว่ามั่นคงในที่นี้ หมายถึง การที่บุคคลมีผู้ที่สนิทสนมพอที่จะปรึกษาหารือกันได้จะทำให้บุคคลรู้สึกอบอุ่นจนทำให้เกิดการเกิดระบบตัวตนขึ้นมา หากมนุษย์ได้มีบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน ได้แบ่งปันและเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ร่วมกันกับบุคคลเหล่านั้น จะส่งผลให้เกิดพัฒนาการ ทั้งทางความรู้ ความคิด ความเชื่อ และส่งผลต่อพัฒนาการในด้านบุคลิกภาพ แต่ในทางกลับกันหากมีความวิตกกังวลและไม่ได้รับการเรียนรู้จากความสัมพันธ์ที่ดี อาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีตัวตนที่ไม่เจริญเติบโต และไม่สามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นได้

5.3 การวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

รัสบุลท์และคณะ (Rusbult et al. 1998: 357-391) ได้สร้างแบบวัดที่มีชื่อว่า The Investment Model Scale (IMS) เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ซึ่งมีจำนวน 22 ข้อ โดยแบบวัด IMS นี้แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ โดยแบ่งออกเป็น ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) จำนวน 5 ข้อ เช่น “ฉันรู้สึกพอใจกับความสัมพันธ์”, ด้านทางเลือก (Quality of Alternatives) จำนวน 5 ข้อ เช่น “ทางเลือกอื่นๆ อย่างการออกเดทกับคนอื่น ใช้เวลากับเพื่อน หรือใช้เวลากับตัวเอง ดึงดูดฉันมากกว่า”, ด้านอำนาจหน้าที่ (Investment Size) จำนวน 5 ข้อ เช่น “ฉันรู้สึกมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์เป็นอย่างมาก รวกับว่าฉันจัดการกับมันได้ดี” และระดับความสัมพันธ์ (Commitment Level) จำนวน 7 ข้อ เช่น “ฉันจะรักษาและยังคงความสัมพันธ์กับคู่รักของฉันต่อไปเรื่อยๆ” โดยการตอบคำถามจะเป็นแบบตัวเลือก 9 ระดับ มีตั้งแต่ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (agree not at all) ไปจนถึง 9 เห็นด้วยอย่างยิ่ง (agree completely) และสุดท้ายจะนำไปสู่การรับรู้ถึงความน่าจะเป็นในการคงความสัมพันธ์ (Probability of Persistence) ต่อไป ซึ่งสามารถเขียนได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 การวัดตัวแปรของแบบวัด The Investment Model Scale

ที่มา: Rusbult et al. (1998). *The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size.* p. 360.

การนำมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการให้อภัย แมคคัลล์ฟได้มีการนำแบบวัด IMS ด้านระดับความสัมพันธ์ (Commitment Level) มาใช้กับงานวิจัยของเขาจำนวน 6 ข้อ มาใช้ควบคู่กับแบบวัด Transgression-Related Interpersonal Motivations Inventory (TRIM) เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ (relationship) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการให้อภัย (Burnette et al. 2012: 345-356) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดดังกล่าวมาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

พจน์ วัฒนมงคล (2553: 65-69) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของความเป็นไปได้ในการกระทำผิดที่มีต่อการให้อภัยระหว่างกลุ่ม โดยมีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นและการรับรู้ความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเป็นตัวแปรส่งผ่าน จากนั้นสถิติปริญาตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 375 คน ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2553 ผลการวิจัยพบว่า (1) ความเป็นไปได้ในการกระทำผิดมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความเป็นไปได้ในการกระทำผิดไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยระหว่างกลุ่ม ผ่านการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ความเป็นไปได้ในการกระทำผิดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยระหว่างกลุ่ม ผ่านการรับรู้ความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รวิดา ระย้านิล (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลการเป็นตัวแปรส่งผ่านของการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นและการหมกมุ่นครุ่นคิด ในความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลในความผูกพันและการหลีกเลี่ยงในความผูกพัน กับลักษณะนิสัยการให้อภัย กับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 355 คน ซึ่งผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ความวิตกกังวลในความผูกพันและการหลีกเลี่ยงในความผูกพันสามารถร่วมกันทำนายลักษณะนิสัยการให้อภัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่า ความวิตกกังวลในความผูกพันและการหลีกเลี่ยงในความผูกพันมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยการให้อภัย โดยอิทธิพลของความวิตกกังวลในความผูกพันต่อลักษณะนิสัยการให้อภัย มีการหมกมุ่นครุ่นคิดเป็นตัวแปรส่งผ่าน ขณะที่อิทธิพลของการหลีกเลี่ยงความผูกพันต่อลักษณะนิสัยการให้อภัย มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นและการหมกมุ่นครุ่นคิดเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ญาณกร นิลพุ่ม (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพ ที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาอิทธิพลร่วมของปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น กับนักเรียนจำนวน 1,118 คน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นมีการให้อภัยอยู่ในระดับสูง ซึ่งตัวแปรจำนวน 7 ตัว คือ เพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านอารมณ์ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านสิ่งของและบริการ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง และบุคลิกภาพด้านการยอมรับผู้อื่น สามารถมีอิทธิพลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อะเคื้อ กุลประสูติติลก (2555: 247-255) ได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 870 คน ครู 232 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคกลาง เพื่อพัฒนาแบบวัดการให้อภัยสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามแนวคิด

ทฤษฎีของแมคคัลลัฟและคณะในบริบทสังคมไทย พบว่ามีความแตกต่าง โดยโครงสร้างองค์ประกอบการให้อภัยในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบ การลดการแก้แค้นและหลีกเลี่ยง ประกอบด้วยด้านย่อย 2 ด้าน คือ ด้านการลดการแก้แค้น และด้านการลดการหลีกเลี่ยง ความเห็นต่าง 2) องค์ประกอบการสร้างเสริมไมตรีจิต มิตรภาพ และ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ บุคลิกภาพด้านความน่าชื่นชม การครุ่นคิด และการนับถือศาสนา โดยขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับ .608, -.635 และ -.514 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรระดับสาขาวิชาที่ส่งผลต่อการให้อภัยของเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ บรรยากาศการเรียนการสอน โดยขนาดอิทธิพลมีค่าเท่ากับ .190

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคคัลลัฟ และคณะ (McCullough; et al. 1998: 1586-1603) ได้ทำการศึกษาการให้อภัยระหว่างบุคคลในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี Southern University อายุเฉลี่ย 19 ปี จำนวน 239 คน จำแนกเป็นเพศหญิง 131 คน และเพศชาย 108 คน โดยเป็นคนคอเคเซียน 198 คน เป็นแอฟริกันอเมริกัน 33 คน และอื่นๆอีก 7 คน ผลการวิจัยพบว่า ความใกล้ชิด และการขอโทษมีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .18 และ .66 ตามลำดับ ส่วนความเห็นอกเห็นใจมีอิทธิพลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .29

แมคคัลลัฟ และคณะ (McCullough; et al. 2001: 601-610) ได้ทำการศึกษาความอาฆาต ความสัมพันธ์กับการให้อภัย, การไตร่ตรอง, ความผาสุก และ บุคลิกภาพแบบ Big Five กับกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครจำนวน 91 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาจิตวิทยาในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกเป็นเพศชาย 36 คน และเพศหญิง 55 ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอมและบุคลิกภาพแบบหัวน้าว มีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ -.39 และ .23 ตามลำดับ

แมคคัลลัฟ และ ฮอยท์ (McCullough; & Hoyt. 2002: 1556-1573) ได้ทำการศึกษาอารมณ์: พื้นฐานบุคลิกภาพของการให้อภัยและความเชื่อมโยงกับบุคลิก 5 องค์ประกอบ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจิตวิทยาระดับปริญญาตรีจำนวน 137 คน ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ -.36

โบรส และคณะ (Brose; et al. 2005: 35-46) ได้ทำการศึกษาเรื่องการให้อภัยและบุคลิกภาพ จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับวิทยาลัย จำนวน 275 คน พบว่าบุคลิกภาพแบบหัวน้าวมีความสัมพันธ์ (R^2) ทางลบต่อการอภัยแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และบุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีความสัมพันธ์ (R^2) ทางบวกต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฮอยท์ และคณะ (Hoyt; et al. 2005: 378-394) ได้ทำการศึกษาเรื่องการตอบสนองต่อการทำผิดระหว่างบุคคลในครอบครัว : การให้อภัย, ความสามารถในการให้อภัย, และผลกระทบเฉพาะในความสัมพันธ์ กับกลุ่มตัวอย่างเป็น ครอบครัวที่มีผู้ปกครอง 2 คนและมีลูกสาวที่เรียนอยู่เกรด 8 จำนวน 96 ครอบครัว 91 ครอบครัว อายุเฉลี่ยของลูกสาวจะอยู่ที่ 13.24 ปี 91% เป็นดอเคเชียน อายุเฉลี่ยของพ่อคือ 43.1 ปี อายุเฉลี่ยของแม่คือ 41.12 ปี ผลการวิจัยพบว่า ความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ และบุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .47 และ .26 ตามลำดับ

แมคคัลลัฟ และคณะ (McCullough; et al. 2010: 358-376) ได้ทำการศึกษารูปแบบและการทำงานของ การให้อภัย โมเดลของเวลาการให้อภัย ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐานคุณค่าของความสัมพันธ์ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจิตวิทยาในระดับปริญญาตรี Southern Methodist University และ มหาวิทยาลัยไมอามี จำนวน 372 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 275 คนและเพศชาย 97 คน ผลการวิจัยพบว่า การขอโทษ การใกล้ชิด ความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ และบุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .11, -.11, .22 และ .08 ตามลำดับ

ทาบาค และ แมคคัลลัฟ (Tabak; & McCullough. 2011: 386-392) ได้ทำการศึกษา การเข้าใจการละเมิดการประนีประนอมทำให้การตอบสนองของคอดีซอลลลดลง และเพิ่มการให้อภัย จากการทำผิดในความสัมพันธ์ที่ผ่านมา กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิง 39 คนซึ่งเป็นนักศึกษาจิตวิทยาในระดับปริญญาตรี อายุระหว่าง 17-19 ปี ของมหาวิทยาลัยไมอามี สหรัฐอเมริกา จำนวน 212 คน ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ -.16

ทาบาค และคณะ (Tabak; et al. 2012: 503-536) ได้ทำการศึกษาทำทางประนีประนอมส่งเสริมการให้อภัยและความรู้สึกเป็นมิตร โดยทำให้การทำผิดมีการประนีประนอมมากขึ้น กับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจิตวิทยาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยไมอามี รวม 163 คน จำแนกเป็นเพศหญิง 112 คน และเพศชาย 51 คน อายุเฉลี่ย 19.61 ปี ผลการวิจัยพบว่า การประนีประนอม และการใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย(β) เท่ากับ .06 และ .10 ตามลำดับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้การขอโทษ (Apology) เป็นส่วนหนึ่งในความหมายของการใกล้ชิดในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ซุน ชอง (Myung-Sun Chung. 2014: 246-251) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของครูชาวเกาหลีที่แต่งงานแล้ว จำนวน 208 คน โดยโมเดลการวิจัยประกอบไปด้วยตัวแปรการหมกมุ่นครุ่นคิด (Rumination) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การให้อภัย (Forgiveness) ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital satisfaction) และความผูกพันในรูปแบบผู้ใหญ่ (Adult attachment) ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น การวิตกกังวลในความสัมพันธ์ (Anxious attachment) และการหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ (Avoidant attachment) โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเกือบทั้งหมดมีอิทธิพล

ทางตรงต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นตัวแปรการหมกมุ่นครุ่นคิด ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการให้อภัย และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า การหลีกหนีความสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย(β) เท่ากับ .22 ส่วน การวิตกกังวลในความสัมพันธ์ การหลีกหนีความสัมพันธ์ การหมกมุ่นครุ่นคิด และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย(β) เท่ากับ -.26 -.25 -.18 และ .41 ตามลำดับ

คาโตะ (Tsukasa Kato. 2016: 185-189) ได้ทำการศึกษาผลของการให้อภัยระหว่างคู่รัก เกี่ยวกับการแยกทางกัน ซึ่งเป็นการศึกษาในระยะยาว โดยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 344 คน โดยการวัดการให้อภัยคู่รัก (Forgiveness of a partner) ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (Relationship satisfaction) และ ความรัก (Romantic love) โดยทำการวัดก่อนและหลัง หลังจากเวลาผ่านไป 10 เดือน โดยผลการวิจัยพบว่า การให้อภัยมีอิทธิพลต่อตัวแปรความเสี่ยงในการแยกทางกันและความพึงพอใจในชีวิตคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งคาโตะได้สรุปว่าการให้อภัยคือ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คู่ความรักมีความเสี่ยงในการแยกทางกันต่ำและมีความพึงพอใจในชีวิตคู่สูง

7. การสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย

จากการศึกษาวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีหลายตัวแปรส่งผลต่อการให้อภัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยจากวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการวิจัย ดังตาราง 3

ตาราง 3 สังเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย

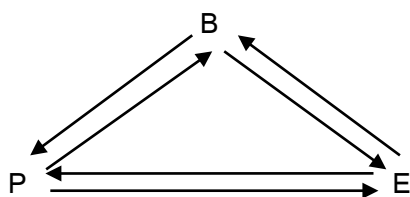
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย	แมคคัลลัฟและคณะ (1998)	แมคคัลลัฟและคณะ (2001)	แมคคัลลัฟและฮอยท์ (2002)	ฮอยท์และคณะ (2005)	แมคคัลลัฟและคณะ (2010)	ทาบาคและแมคคัลลัฟ (2011)	ทาบาคและคณะ (2012)	ซุน ซอง (2014)	พจน์ (2553)	รวิดา (2553)	ญาณกร (2553)	อะเคอ (2555)	ความถี่
บุคลิกภาพแบบประนีประนอม		✓	✓	✓	✓	✓						✓	6
ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	✓							✓	✓	✓			4
ความหมกมุ่นครุ่นคิด								✓		✓		✓	3
ความวิตกกังวลในความผูกพัน								✓		✓			2
บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว		✓	✓										2
ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด				✓	✓								2
การขอโทษ					✓		✓						2
การหลีกเลี่ยงในความผูกพัน								✓					1
ความเป็นไปได้ในการกระทำผิด									✓				1
การไกล่เกลี่ย							✓						1
การนับถือศาสนา												✓	1
เพศ											✓		1
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว											✓		1
บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว											✓		1
บุคลิกภาพด้านการยอมรับผู้อื่น											✓		1
บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง											✓		1
การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านอารมณ์											✓		1
การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านสิ่งของและบริการ											✓		1

จากตารางที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการศึกษาวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีผลการศึกษาระบุว่า เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัย ได้แก่ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความหมกมุ่นครุ่นคิด ความวิตกกังวลในความผูกพัน บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว ความสัมพันธ์ที่

ใกล้ชิด การขอโทษ การหลีกเลี่ยงในความผูกพัน ความเป็นไปได้ในการกระทำผิด การใกล้ชิด การนับถือศาสนา เพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านการยอมรับผู้อื่น บุคลิกภาพด้านการเปิดกว้าง การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านอารมณ์ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านสิ่งของและบริการ

ผู้วิจัยจึงได้ทำคัดเลือกตัวแปรที่มีผลต่อการให้อภัย 7 อันดับแรก ซึ่งมีงานวิจัยรองรับตั้งแต่ 2 งานวิจัยขึ้นไปมาศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ ความวิตกกังวลในความผูกพัน ความหมกมุ่นครุ่นคิด ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น บุคลิกภาพแบบประนีประนอม บุคลิกภาพแบบหัวน้าว ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และการขอโทษ ซึ่งจากการศึกษาตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรนั้น ผู้วิจัยพบว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่ได้เป็นเพียงแค่ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยเพียงเท่านั้น แต่มีคุณสมบัติเป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ต่อการให้อภัยอีกด้วย (McCullough; & et al. 1998: 1586-1603, รวีตา ระย้านิล. 2553: 107-114, พจณี วัฒนมงคล. 2553: 58-64, Myung-Sun Chung. 2014: 246-251) ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทั้งความเห็นใจอกเห็นใจผู้อื่นและการให้อภัย เพื่อที่จะหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความทางความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากรายชื่อตัวแปรข้างต้น มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การขอโทษ (McCullough; et al. 1998: 1586-1603) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Schroeder; et al. 1995: 74-77; อ้างอิงจาก ประภาพร มั่นเจริญ. 2544: 18, เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2540: 104) และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Sullivan. 1953; อ้างอิงจาก รุ่งนภา ชันแจ่ม. 2543: 3, McCullough; et al. 1998: 1586 - 1603) ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษา 3 ตัวแปรนี้ เพราะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทั้งความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการให้อภัย และยังเป็นพฤติกรรมในเชิงบวกที่นักเรียนควรได้รับส่งเสริมและพัฒนาในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ จึงเป็นที่มาของกรอบแนวคิดการวิจัย และสมมติฐานการวิจัยในครั้ง

จากการสรุปตัวแปรในการพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่านในข้างต้น ซึ่งประกอบไปด้วย การให้อภัย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การขอโทษ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด เมื่อนำมาเทียบกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Albert Bandura พบว่าตัวแปรในโมเดลของการวิจัยมีความสอดคล้องกับตัวทฤษฎี เนื่องจากตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล (ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่นๆ) ร่วมด้วย และการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันกับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจเขียนได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรม สิ่งแวดล้อม และส่วนบุคคล

ที่มา: Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. p. 6.

ปัจจัยทั้ง 3 ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน ก็ไม่ได้หมายความว่าทั้งสามปัจจัยนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าบางปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่นๆ (Bandura. 1989 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2556: 48-49)

เมื่อจัดหมวดหมู่ของตัวแปรในโมเดลการวิจัยตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม จะพบว่า ปัจจัยทางพฤติกรรม ได้แก่ การให้อภัย ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมประกอบไปด้วย การขอโทษและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และปัจจัยส่วนบุคคลประกอบไปด้วย บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จึงสรุปได้ว่าโมเดลในการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

เส้นที่ 1 การขอโทษ มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (McCullough; et al.1998: 1586-1603)

เส้นที่ 2 บุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Schroeder; et al. 1995: 74-77; อ้างอิงจาก ประภาพร มั่นเจริญ. 2544: 18, เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2540: 104)

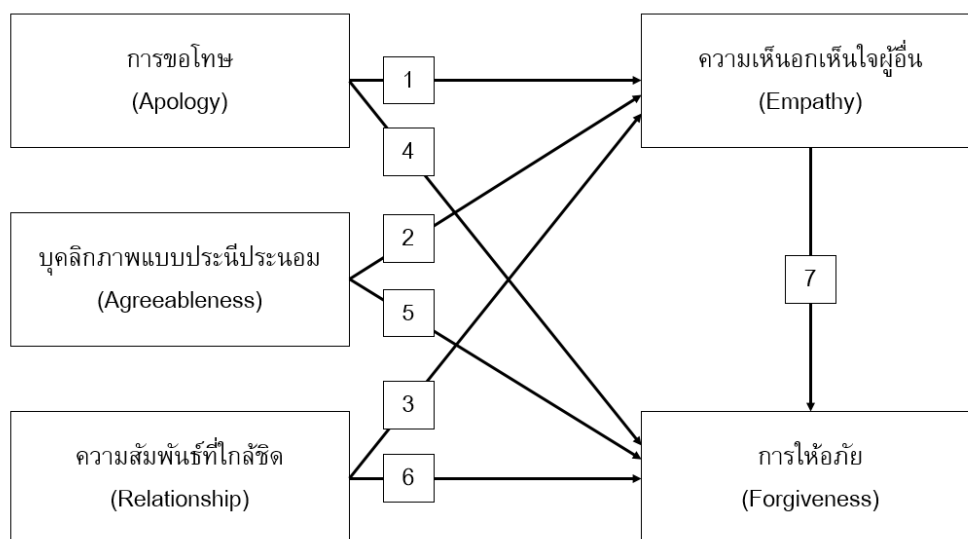
เส้นที่ 3 ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Sullivan. 1953; อ้างอิงจาก รุ่งนภา ชันแจ่ม. 2543: 3, McCullough; et al. 1998: 1586-1603)

เส้นที่ 4 การขอโทษ มีอิทธิพลต่อการให้อภัย (McCullough; & et al. 2010: 358-376, Tabak; & et al. 2012: 503-536)

เส้นที่ 5 บุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลต่อการให้อภัย (McCullough; & et al. 2001: 601-610, McCullough; & Hoyt. 2002: 1556-1573, Hoyt; & et at. 2005: 378-394, Tabak; & McCullough. 2011: 386-392, Tabak; & et al. 2012: 503-536)

เส้นที่ 6 ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการให้อภัย (Hoyt; & et al. 2005: 378-394, McCullough; & et al. 2010: 358-376)

เส้นที่ 7 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีอิทธิพลต่อการให้อภัย (Schroeder; et al. 1995: 74-77; อ้างอิงจาก ประภาพร มั่นเจริญ. 2544: 18, McCullough; & et al. 1998: 1586-1603, รวีตา ระย้านิล. 2553: 107-114, พจณี วัฒนมงคล. 2553: 58-64, Myung-Sun Chung. 2014: 246-251)

ภาพประกอบ 3 รูปโมเดลตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัย โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. การขอโทษมีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
4. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
5. การขอโทษมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยผ่านทางความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยผ่านทางความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
7. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยผ่านทางความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัย โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน และศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจ และการให้อภัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 127,438 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันควรมียังน้อย 5-10 คนต่อหนึ่งตัวบ่งชี้ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการทำควรมี 100 คน (Hair; et al. 2010, อัจฉรา ประเสริฐสิน. 2555: 46) ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงต้องมีกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย จำนวน 100 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนสำหรับการวิเคราะห์จำนวน 300 คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ขั้นต่ำ เนื่องจากต้องการได้อัตราการตอบกลับและได้รับข้อมูลตรงตามจำนวนที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่ม 2 ขั้นตอน โดยสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมดในเขตพื้นที่ของโรงเรียนในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน จากทั้ง 3 โรงเรียน สุดท้ายสามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด จำนวน 317 ฉบับ โดยหลังจากการตรวจสอบผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จากนักเรียน จำนวน 272 ฉบับ แบ่งเป็น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนบดินทรเดชา จำนวน 104 คน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวน 87 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนปทุมคงคา จำนวน 81 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการให้อภัย
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดการขอโทษ
- ตอนที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม
- ตอนที่ 6 แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ขึ้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปรับปรุงเครื่องมือที่สร้างจากผู้วิจัยท่านอื่น ซึ่งสามารถแสดงขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการวัดคุณภาพของแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะของตัวแปรจากเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเขียนนิยามปฏิบัติการ
2. สร้างแบบวัดตามนิยามปฏิบัติการ ซึ่งตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2-6 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ
3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงพินิจ (Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบวัด โดยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษา ความสอดคล้องระหว่างข้อความ (Statement) กับนิยามปฏิบัติการ และให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามแต่ละข้อ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

+1	ข้อความนั้นบ่งชี้ถึงการวัดตามนิยามปฏิบัติการ
0	ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นบ่งชี้ถึงการวัดตามนิยามปฏิบัติการ
-1	ข้อความนั้นไม่บ่งชี้ถึงการวัดตามนิยามปฏิบัติการ

4. นำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และคัดเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาค่า IOC ที่คำนวณได้ โดยใช้เกณฑ์ IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยตัดข้อคำถาม จำนวน 1 ข้อ ออกจากแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอมเพราะมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.40 โดยข้อคำถามที่เหลือมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นข้อคำถามที่สมบูรณ์ และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ทำการทดลองใช้ (Try Out) เครื่องมือกับนักเรียนโรงเรียนปทุมคงคา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

6. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) และคัดเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ดังตาราง 4

ตาราง 4 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
แบบสอบถามวัดการให้อภัย	9	.43 - .67
แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ	14	.22 - .60
แบบสอบถามวัดการขอโทษ	7	.45 - .66
แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม	8	.22 - .54
แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด	6	.30 - .68

จากตารางพบว่า ค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามวัดการให้อภัย แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ แบบสอบถามวัดการขอโทษ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม และแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .43 - .67, .22 - .60, .45 - .66, .22 - .54 และ .30 - .68 ตามลำดับ

7. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Coefficient- α) ดังตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ของเครื่องมือในการวิจัย

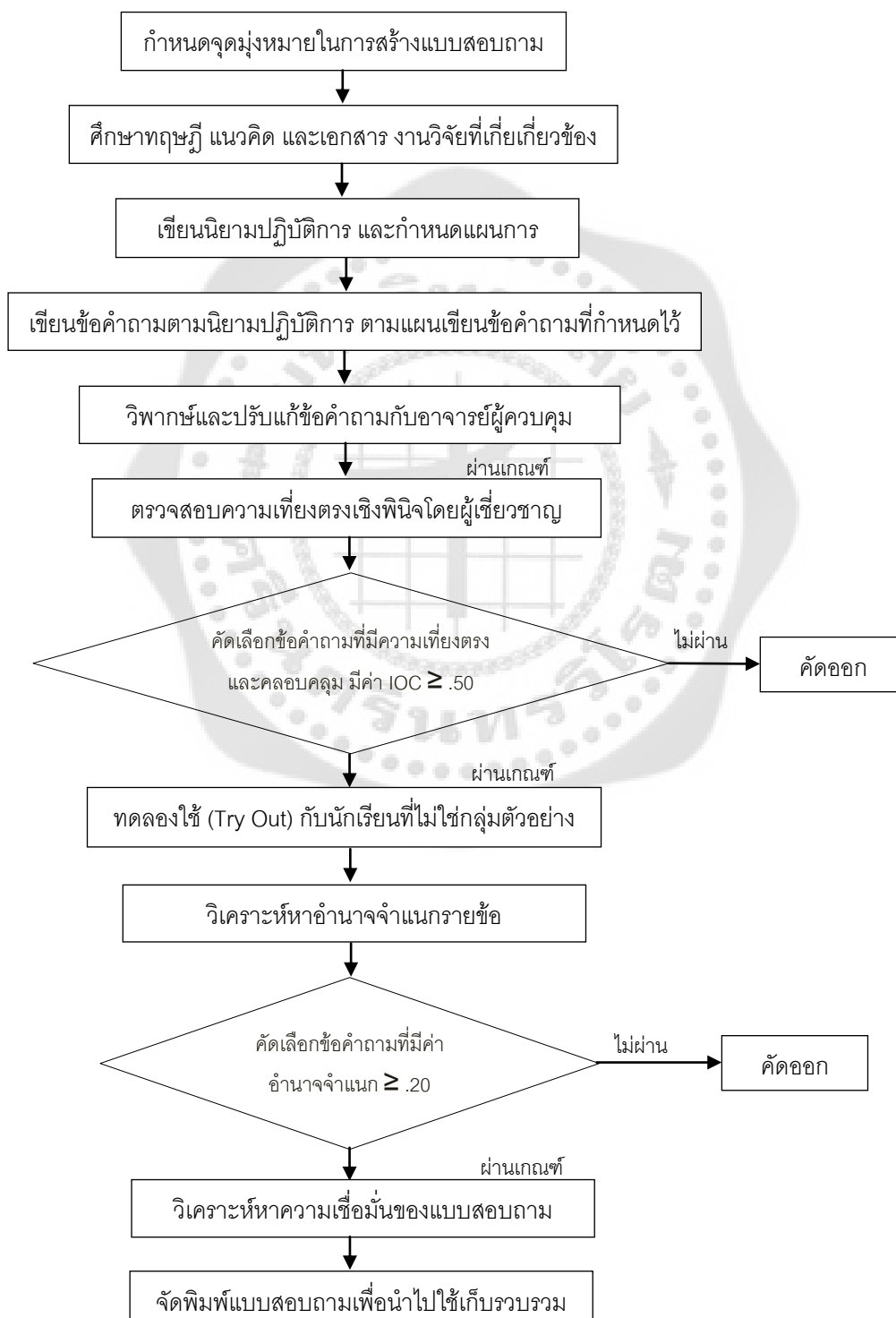
แบบสอบถาม	ค่าความเชื่อมั่น
แบบสอบถามวัดการให้อภัย	.86
แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ	.77
แบบสอบถามวัดการขอโทษ	.83
แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม	.73
แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด	.74

จากตารางพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามวัดการให้อภัย แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ แบบสอบถามวัดการขอโทษ แบบสอบถามวัด

บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86, .77, .83, .73 และ .74 ตามลำดับ

8. จัดเตรียมเครื่องมือในการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา ในการเก็บข้อมูลนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า
2. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาและนัดหมายวันเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามจำนวน 6 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป แบบสอบถามวัดการให้อภัย แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบบสอบถามวัดการขอโทษ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม และแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด
4. นำเครื่องมือที่ใช้ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่นัดหมายไว้ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งก่อนหน้าทีนักเรียนจะตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้ และการไม่มีผลกระทบใดๆต่อนักเรียนในการทำแบบสอบถาม และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด
5. นำแบบสอบถามทั้ง 6 ตอนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ และคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ไว้ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การตรวจที่กำหนดไว้และวิเคราะห์ค่าทางสถิติ เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. ตรวจให้คะแนน แบบสอบถามวัดการให้อภัย แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบบสอบถามวัดการขอโทษ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม และแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน เพื่อทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัว สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบการแจกแจงปกติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson-Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบนัยสำคัญด้วย t-test

4. วิเคราะห์โครงสร้างโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผ่านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

- 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 1.3 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation)
- 1.4 ความเบ้ (Skewness)
- 1.5 ความโด่ง (Kurtosis)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องต่อนิยามเชิงปฏิบัติการของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC)
- 2.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination: r) ใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person Product Moment Correlation Coefficient)
- 2.3 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Coefficient- α)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มีการวิเคราะห์ค่าต่างๆ โดยเป็นการตรวจสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของรูปแบบความผูกพันต่อการอภัย โดยส่งผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) ในโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรและค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์แทนค่าตัวแปร

APO	แทน การขอโทษ (Apology)
AGR	แทน บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness)
REL	แทน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Relationship)
EMP	แทน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
FOR	แทน การให้อภัย (Forgiveness)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

k	แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
M	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
C.V.	แทน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
SK	แทน ค่าความเบ้
KU	แทน ค่าความโด่ง
Max	แทน ค่าสูงสุด
Min	แทน ค่าต่ำสุด
r	แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
**	แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
χ^2	แทน ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)
P	แทน ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)
CFI	แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
GFI	แทน ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)

SRMR	แทน ค่าดัชนีรากกำลังสองของค่าเฉลี่ยค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Standard Root Mean Square Residual)
R^2	แทน ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation)
DE	แทน อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)
IE	แทน อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)
TE	แทน อิทธิพลรวม (Total Effect)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ ประกอบด้วย จำนวนและ ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	165	60.70
หญิง	107	39.30
รวม	272	100.00
2. ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 4	96	35.30
มัธยมศึกษาปีที่ 5	115	42.30
มัธยมศึกษาปีที่ 6	61	22.40
รวม	272	100.00
3. โรงเรียน		
โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	87	32.00
โรงเรียนปทุมคงคา	81	29.80
บดินทรเดชา	104	38.20
รวม	272	100.00

จากตาราง พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 60.70 และเป็นเพศหญิง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 39.39 โดยนักเรียนส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 35.30 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 และนักเรียนส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบดินทรเดชา จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 38.20 รองลงมาคือ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และโรงเรียนปทุมคงคา จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ปรากฏในตาราง 5

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	MAX	MIN	SK	KU
APO	3.05	0.40	0.13	1.75	4.00	-0.04	0.12
AGR	2.88	0.39	0.13	1.78	3.89	-0.09	-0.34
REL	2.92	0.44	0.15	1.75	4.00	0.16	-0.38
EMP	2.95	0.35	0.11	2.06	4.00	0.17	0.01
FOR	2.55	0.45	0.17	1.50	4.00	0.52	0.28

ผลการวิเคราะห์จากตาราง พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการขอโทษ (APO) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (AGR) ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (REL) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) การให้อภัย (FOR) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X}$ = 3.05, 2.88, 2.92, 2.95 และ 2.55 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตามวิธีของเพียร์สัน ปรากฏในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีของเพียร์สัน

ตัวแปร	APO	AGR	REL	EMP	FOR
APO	1.00				
AGR	0.51**	1.00			
REL	0.38**	0.55**	1.00		
EMP	0.47**	0.56**	0.44**	1.00	
FOR	0.30**	0.43**	0.35**	0.39**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.38 - 0.55 ซึ่งตัวแปรบุคลิกภาพแบบประนีประนอม (AGR) กับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (REL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือ การขอโทษ (APO) กับบุคลิกภาพแบบประนีประนอม (AGR) และการขอโทษ (APO) กับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (REL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.51 และ 0.38 ตามลำดับ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ โดยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) กับการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.39

นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกกับตัวแปรภายในมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.30 - 0.56 โดยบุคลิกภาพแบบประนีประนอม (AGR) กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับ 0.56 รองลงมาคือ การขอโทษ (APO) กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (REL) กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.47 และ 0.44 ตามลำดับ ส่วนการขอโทษ (APO) กับการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดเท่ากับ 0.30

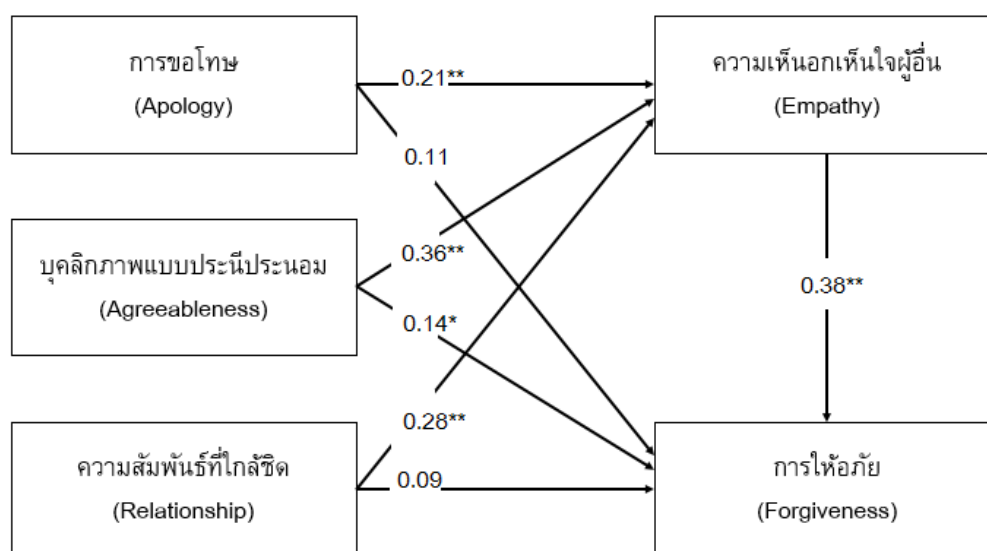
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 ค่าสถิติต่างๆในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2	χ^2 เท่ากับ 0.26 df = 1 (p = .61) 0.26
GFI	มากกว่า 0.90	1.00
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99
CFI	มากกว่า 0.90	1.00
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.00
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.00

ผลการวิเคราะห์จากตาราง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 0.26, df = 1 (p = .61), ค่า GFI=1.00, ค่า AGFI=0.99, ค่า RMSEA=0.00, ค่า SRMR=0.00 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI=1.00 เมื่อพิจารณาดัชนีดังกล่าวตามเกณฑ์ความสอดคล้องในการตรวจสอบความตรงของโมเดล (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537: 44-52) พบว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีเส้นทางอิทธิพลแสดงในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงทิศทางอิทธิพลตามข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 10 ค่าสถิติการวิเคราะห์ อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	EMP			FOR		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
APO	0.21**	-	0.21**	0.11	0.08**	0.19**
AGR	0.36**	-	0.36**	0.14*	0.13**	0.27**
REL	0.28**	-	0.28**	0.09	0.11**	0.20**
EMP	-	-	-	0.38**	-	0.38**
R^2	0.44			0.34		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์จากตาราง ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรสามารถอธิบายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการให้อภัย ดังนี้

1. การขอโทษ (APO) มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย (FOR) โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (AGR) มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย (FOR) โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (REL) มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.28 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.09 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย (FOR) โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย (FOR) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์สมการโครงสร้างตัวแปรในโมเดล (R^2) พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (EMP) ได้ร้อยละ 44 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการให้อภัย (FOR) ได้ร้อยละ 34

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Casual Model) ของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การขอโทษ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ส่วนตัวแปรส่งผ่าน คือ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่ส่งผลต่อการให้อภัย จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนบดินทรเดชา โรงเรียนสุรศักดิ์ และโรงเรียนปทุมคงคา โดยเครื่องมือมี จำนวน 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามวัดการให้อภัย จำนวน 9 ข้อ แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ จำนวน 14 ข้อ แบบสอบถามวัดการขอโทษ จำนวน 7 ข้อ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม จำนวน 8 ข้อ และแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด จำนวน 6 ข้อ ซึ่งมีความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .86, .77, .83, .73 และ .74 ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากการกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 317 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 272 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.80 มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (SK) ค่าความโด่ง (KU) ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level: P) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square: χ^2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ค่าดัชนีรากกำลังสองของค่าเฉลี่ยค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Standard Root Mean Square Residual: SRMR) ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation: R^2) อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effect: TE)

สรุปผลการวิจัย

1. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 0.26 ที่องศาอิสระเท่ากับ 1 มีค่าระดับความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ .61 มีค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 1.00 และมีค่าดัชนีรากกำลังสองของค่าเฉลี่ย

ค่าความแตกต่างโดยประมาณ (SRMR) เท่ากับ 0.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ($P > .05$, $GFI > .90$, $SRMR < .05$) การพิจารณากับเกณฑ์ความสอดคล้องในการตรวจสอบความตรงของโมเดล (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537: 44-52) แสดงว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. การขอโทษ มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.28 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การขอโทษมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.09 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. โมเดลสมมติฐานการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีตัวแปรภายนอก ประกอบด้วย การขอโทษ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ส่วนตัวแปรภายในประกอบด้วย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการให้อภัย โดยพบว่าตัวแปรภายในโมเดลสามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ ร้อยละ 44 และร่วมกันทำนายการให้อภัยได้ ร้อยละ 34 โดยพบว่าเส้นอิทธิพลที่สามารถอธิบายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ดีที่สุด คือ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และการขอโทษ ที่มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .36, .28 และ .21 ตามลำดับ และผลของเส้นอิทธิพลที่สามารถอธิบายการให้อภัยได้ดีที่สุด คือ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รองลงมา คือ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม การขอโทษ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่มีค่าอิทธิพล .18, .14, .11 และ .09 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัย และสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ของ Albert Bandura ที่มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นต้องมี 3 ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิด

พฤติกรรมดังกล่าวขึ้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านพฤติกรรม และปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ปัจจัยทางพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การให้อภัย ส่วนปัจจัยทางสภาพแวดล้อม คือ การขอโทษ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และปัจจัยส่วนบุคคลประกอบไปด้วย บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยทั้ง 3 ปัจจัยนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน แต่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง จะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่นๆ (Bandura. 1989; อ้างอิงจาก สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2556: 48-49)

2. การขอโทษ มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ แมคคัลลัฟ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษการให้อภัยระหว่างบุคคลในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี Southern University อายุเฉลี่ย 19 ปี จำนวน 239 คน ผลการวิจัยพบว่า การขอโทษมีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .66 (McCullough; et al. 1998: 1586-1603)

3. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการวิจัยของมิตโซปูลูและจิโอวาโซเลียส ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ซึ่งเป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากงานวิจัยเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งที่มีการเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษตั้งแต่ปี 1970 ถึงมิถุนายนปี 2012 และข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ ผ่านทางระบบ Dutch IBL ซึ่งเชื่อมโยงห้องสมุดกว่า 400 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีความสัมพันธ์กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -.24 (Mitsopoulou; & Giovazolias. 2015: 61-72) แม้การวิจัยดังกล่าวจะศึกษาถึงระดับค่าถดถอย (β) แต่ผลการวิจัยก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีอิทธิพลทางตรงต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.28 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการวิจัยของแมคคัลลัฟ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษการให้อภัยระหว่างบุคคลในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี Southern University อายุเฉลี่ย 19 ปี จำนวน 239 คน ความใกล้ชิดมีอิทธิพลต่อความเห็นอกเห็นใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .18 (McCullough; et al. 1998: 1586-1603)

5. การขอโทษมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับวิจัยของแมคคัลลัฟ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบและการทำงานของ การให้อภัย โมเดลของเวลาการให้อภัย ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐานคุณค่าของความสัมพันธ์ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจิตวิทยาในระดับปริญญาตรี Southern Methodist University และ Miami niversity จำนวน 372 คน

ผลการวิจัยพบว่า การขอโทษมีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .11 (McCullough; et al. 2010: 358-376) สามารถอธิบายได้ว่า การขอโทษจะมีอิทธิพลต่อการให้อภัยสูง ก็ต่อเมื่อผู้กระทำผิดกล่าวคำขอโทษกับบุคคลที่ได้รับผลจากการกระทำผิดที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูง ซึ่งตรงกับทฤษฎีทางอารมณ์ของ Ausubel ที่อธิบายถึงการตอบโต้ของอารมณ์ไว้ว่า การแสดงออกของอารมณ์นั้นมี 4 ขั้นตอนตามลำดับ ขั้นที่หนึ่ง การตีความหมาย (Interpretative Phase) คือ การรับรู้สาเหตุการณ่นั้นๆ มีผลต่อตัวเราอย่างไร ขั้นที่สอง การเตรียมตอบสนอง (Preparatory Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายอยู่ในระยะที่รับอารมณ์และเตรียมการตอบสนอง ขั้นที่สาม การตอบสนองภายใน (Consummatory Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายและระบบประสาทตระหนักถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้น และขั้นที่สี่ การตอบสนองปฏิกิริยาภายนอก (Reflective Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายประมวลผลสภาพอารมณ์ไปแล้ว และตอบสนองออกมาเป็นปฏิกิริยาภายนอกตามรูปแบบประสบการณ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการเล็งดูและลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2556: 81) ซึ่งหลังจากได้รับคำขอโทษ หากเป็นบุคคลที่มีลักษณะความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงก็มีแนวโน้มให้บุคคลนั้นสามารถแสดงปฏิกิริยาออกมาในลักษณะการให้อภัยผู้อื่นได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นต่ำ

6. บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในต่างประเทศของทาบาค และ แมคคัลลัฟ ได้ทำการศึกษา การเข้าใจการละเมิดการประนีประนอมทำให้การตอบสนองของคอดิซอลลดลง และเพิ่มการให้อภัย จากการทำผิดในความสัมพันธ์ที่ผ่านมา กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิง 39 คนซึ่งเป็นนักศึกษาจิตวิทยาระดับปริญญาตรี อายุระหว่าง 17-19 ปี ของมหาวิทยาลัยไมอามี สหรัฐอเมริกา จำนวน 212 คน ผลการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอมมีอิทธิพลต่อการให้อภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ -.16 (Tabak; & McCullough. 2011: 386-392) และสอดคล้องกับการวิจัยในประเทศไทยของ อะเคื่อ กุลประสูติติก นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 870 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคกลาง เพื่อพัฒนาแบบวัดการให้อภัยสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามแนวคิดทฤษฎีของแมคคัลลัฟและคณะในบริบทสังคมไทย พบว่า บุคลิกภาพแบบประนีประนอมส่งผลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .608 ซึ่งจากแนวคิดบุคลิกห้าองค์ประกอบของคอสตาและแมคเคร ระบุว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบประนีประนอมสูงเป็นบุคคลที่ใจอ่อน (Soft-hearted) มีความเมตตา (Ruth) ไว้วางใจผู้อื่นง่าย (Trusting) ใจดี (Yielding) ยอมคล้อยตามผู้อื่น (Generous) มีความอดทน (Good natured) (Costa and McCrea. 1992; quoted in Feist. 2006: 415 - 417) ดังนั้นคุณสมบัติของบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบประนีประนอมจะมีความอดทนต่อผู้อื่น คล้อยตามและไว้วางใจว่าผู้กระทำผิดสามารถปรับปรุงตัว แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวได้ และใจอ่อนที่จะให้อภัยต่อผู้ที่กระทำผิดต่อตนเองได้ง่ายกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบประนีประนอม

ต่ำ จึงสามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบประนีประนอมสูง จะมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูง และมีการให้อภัยสูง

7. ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.09 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของฮอยท์ และคณะที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการตอบสนองต่อการทำผิดระหว่างบุคคลในครอบครัว : การให้อภัย , ความสามารถในการให้อภัย, และผลกระทบเฉพาะในความสัมพันธ์ กับกลุ่มตัวอย่างเป็น ครอบครัวที่มีผู้ปกครอง 2 คนและมีลูกสาวที่เรียนอยู่เกรด 8 จำนวน 96 ครอบครัว โดยผลการวิจัย พบว่า ความใกล้ชิดของความสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าถดถอย (β) เท่ากับ .47 (Hoyt; et al. 2005: 378-394) สามารถอธิบายได้ว่า ความไม่สอดคล้องของ ผลการวิจัยนี้อาจเกิดจากข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้มุ่งถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทั่วไป โดย หมายถึงกลุ่มเพื่อนและคนที่นักเรียนรัก ซึ่งไม่ได้เป็นการศึกษาในแง่ของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ภายในครอบครัวเท่านั้น รวมถึงมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ศึกษาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง กันเพราะการแสดงพฤติกรรมของบุคคลหลังจากเกิดความขัดแย้ง แตกต่างกันออกไปตามสาเหตุ ของความขัดแย้งและตัวบุคคลที่มีความขัดแย้งกัน ขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ค่านิยม ความเชื่อ และการเติบโตมาในสังคมและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งการแสดงออกเพื่อลดความขัดแย้งของแต่ละบุคคลก็แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนอาจเลือกที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โอนอ่อนผ่อนตาม ประนีประนอม หรือประสานความร่วมมือโดยการให้บุคคลที่สามเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น (วีระพรรณ จันทร์เหลือง .2559: 222-232) และการที่ความสัมพันธ์ที่ ใกล้ชิดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัย โดยผ่านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นนั้น สามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ตามที่โกลแมน ได้กล่าว แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่า บุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะมีการเข้าใจผู้อื่น (Understanding others) เข้าใจถึงความรู้สึกว่าผู้อื่นต้องการอะไร และมองในมุมข้อวิตกกังวลของ ผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ รวมไปถึงการตระหนักรู้ถึงทัศนคติและความคิดของกลุ่ม (Political awareness) นั่นคือความเข้าใจความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน รวมไปถึงอารมณ์ ในสถานการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกัน (Goleman. 1998: 27) ดังนั้นบุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงจะสามารถเข้าใจ อารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดแต่ได้กระทำผิดลงไป ในสถานการณ์ต่างๆ จึงมีแนวโน้ม ที่จะทำให้เกิดการแสดงออกในแง่ของของบุคคลที่มีความเข้าใจต่อความรู้สึกของผู้อื่นที่ใกล้ชิดและ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงสามารถนำไปสู่การให้อภัยบุคคลที่ใกล้ชิดได้มากกว่าบุคคลที่มีความเห็นอก เห็นใจผู้อื่นต่ำ

8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และผลออกมาในทิศทาง เดียวกับ การวิจัยของแมคคัลลัฟ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาการให้อภัยระหว่างบุคคลใน

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี Southern University อายุเฉลี่ย 19 ปี จำนวน 239 คน ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นอกเห็นใจมีอิทธิพลต่อการให้อภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าอิทธิพล (β) เท่ากับ .29 สามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจสูงจะมีการให้อภัยสูงตามไปด้วย อธิบายได้ว่า ตามหลักทฤษฎีของการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ของ Bandura ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งเปรียบเสมือน ความคิด ความรู้สึก หรือ ความเชื่อ ที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอกของบุคคลว่าจะแสดงพฤติกรรมออกมาเช่นใด ซึ่งพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมาในที่นี้ก็คือ การให้อภัย (Greenough et al.1987; อ้างอิงจาก สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2556: 49)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรในด้านการศึกษา และครูผู้สอน ควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการให้อภัย สามารถทำได้ โดยการปลูกฝังให้นักเรียนมีบุคลิกภาพแบบประนีประนอม กล้าที่จะกล่าวขอโทษเมื่อกระทำความผิด และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในพัฒนาการในช่วงวัยรุ่น และเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียน

1.2 ผู้ปกครอง ควรสอนและปลูกฝังให้บุตรหลาน รู้จักการขอโทษหากตนเป็นฝ่ายกระทำความผิดต่อบุคคลอื่น และเรียนรู้ที่จะให้อภัยและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อให้บุตรหลานมีพัฒนาการด้านสังคมที่สมบูรณ์ และเติบโตไปเป็นบุคคลที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านการให้อภัยในกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การศึกษาการให้อภัยในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างกัน

2.2 นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นส่วนประกอบในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการให้อภัย

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก อาจนำไปสู่การศึกษาตัวแปรจิตวิทยาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คัตนางค์ มณีศรี. (2524). ผลของการใช้ตัวแบบและการสอนในการฝึกทักษะการสอนด้วยความเห็นอกเห็นใจทางวาจาแก่ผู้ปรึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2529). การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2529). ทฤษฎีการพยาบาล. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2556). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำรอง เงินดี. (2552). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ชะลอ ธรรมศิริ. (2544). การจัดการความขัดแย้ง. วารสารประชาชน.
- ชิตสุภาวงศ์ รังสีสมบัติศิริ. (2550). อิทธิพลของบุคลิกภาพแบบหลงตนเองต่อพื้นที่สียในการให้อภัยและการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณกร นิลพุ่ม. (2553). อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถวัลย์ วรเทพพุดพิงษ์ และสุรสิทธิ์ รุ่งเรืองศิลป์. (2525). การแก้ปัญหาความขัดแย้งในหน่วยงาน. วารสารกรมบัญชีกลาง 22.
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). วจนกรรมการของโทษในภาษาไทย /ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2537). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น LISREL สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพมาศ อึ้งพระ. (2553). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภาพร พวงมี. (2554). บุคลิกภาพห้วงค์ประกอบกับการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรของพยาบาลโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- บงกช ยวนะเตมีย์. (2538). วิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาพร มั่นเจริญ. (2544). ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาความรู้สึกร่วมและการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สารัตถศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งเรืองการพิมพ์
- พจน์ วัฒนมงคล. (2553). อิทธิพลของความเป็นไปได้ในการกระทำผิดต่อการให้อภัยระหว่างกลุ่ม โดยมีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นและการรับรู้ความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เป็นตัวแปรส่งผ่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2556). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- พาสนา จุลรัตน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พีรยา เชาวลิตวงศ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน : กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายช่างสายการบินแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รวิดา ระย้านิล. (2553). อิทธิพลของรูปแบบความผูกพันต่อลักษณะนิสัยการให้อภัย: ทวิโมเดล แข่งขันโดยมีตัวแปรการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นและการหมกมุ่นครุ่นคิดเป็นตัวแปรส่งผ่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา ชื่นแจ่ม. (2543). ผลการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในทีมสุขภาพของพยาบาล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล. (2540) มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมตำราสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เรียม ศรีทอง. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. (2548). ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษของคนญี่ปุ่นและคนไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์. (2545). ผลของการใช้กิจกรรมฝึกความรู้สึกไวที่มีต่อความรู้สึกของเด็กวัยเริ่มรุ่น. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันเพ็ญ เกื้อหนู. (2531). ผลของบทบาทสมมติที่มีต่อความเห็นอกเห็นใจผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย กรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิมล หนองพงษ์. (2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอนครักษ์ จังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วีระพรรณ จันท์เหลือง. (2559). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). เซวาร์อาร์มณ(EQ). กรุงเทพฯ : เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2539). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ: รู้เรา รู้เขา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย วัยรุ่น - วัยผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2551). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชา จันท์เอม. (2544). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 13 ฉบับแก้ไขปรับปรุงไทยวัฒนาพานิช จำกัด. กรุงเทพฯ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2534). ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตะเกียง.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้งการบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อ แกรมมี.
- โสภณัท นุชนาถ. (2542). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อะเคื้อ กุลประสูติดิolk. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับการให้อภัยของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาภาคกลาง. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัครา ประเสริฐสิน. (2555). การวิจัยและพัฒนาความยืดหยุ่นผูกพันกับการวิจัยของครูโดยใช้เทคนิคการเสริมพลัง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำพัน จารุทัศนากูร. (2541). การเปรียบเทียบผลของการฝึกทักษะทางสังคมแบบกลุ่ม และแบบรายบุคคลที่มีต่อการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ป่วยจิตเวชของพยาบาลเทคนิค โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Allport, Gordon W. (1961). *Pattern and Growth in personality*. New York: Holt Rinehart and Winner.
- American Psychological Association. (2006). *Forgiveness: A Sampling of Research Results*. Washington, DC: Office of International Affairs.
- Aronfreed, J. (1970). *Altruism and helping behavior*. New York: Academic Press.
- Berry, J.W.; Worthington, E.L., Jr.; Parrott, L.; O'Connor, L.; & Wade, N.G. (2001). Dispositional for givingness: development and construct validity of the Transgression Narrative Test of Forgiveness (TNTF). *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27: 1277-1290
- Brose, L.A.; Rye, M.S.; Lutz-Zois, C.; & Ross, S.R. (2005). Forgiveness and personality traits. *Personality and Individual Differences*, 39: 35-46
- Burnette, J.L.; et al. (2012). Forgiveness Results From Integrating Information About Relationship Value and Exploitation Risk. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38:345.
- Carkhuff, Robert R. (1973). *Helping and Human Relation: A primer for Lay and Professional Helper*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Cattell, Raymond B. (1970). *Personality and Motivation: Structure and Measurement*. New York: Harcourt, Brace Word.
- Chung, Myung-Sun. (2014). Pathways between attachment and marital satisfaction: The mediating roles of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and Individual Differences*. 70: 246-251.
- Corte, Kim D.; et al. (2007). *MEASURING EMPATHIC TENDENCIES: RELIABILITY AND VALIDITY OF THE DUTCH VERSION OF THE INTERPERSONAL REACTIVITY INDEX*. *Psychologica Belgica*. 47-4: 235-260.
- Enright, R.D.; and Gassin, E.A. (1992). Forgiveness: A developmental view. *Journal of Moral Education*.
- Erkamp, S. (2015). *Sorry seems to be the hardest word*. Social and Organizational Psychology. Leiden University. Photocopied.
- Exline, J. J.; & Baumeister, R. F. (2000). Expressing forgiveness and repentance: Benefits and barriers. In M. E. McCullough, K. Pargament, & C. Thoresen (Eds.), *Forgiveness: Theory, research, and practice* (pp. 133-155). New York: Guilford.
- Feist, J.; & Feist, Gregory J. (2006). *Theories of Personality*. 6th ed. New York: McGrawhill.
- Goleman, Daniel. (1998). "What Made a Leader?", *Hard Bussiness Review*.

- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw - Hill Book Company.
- Guilford, Morgan T. (1959). *Introduction to Psychology*. New York: McGraw - Hill Book Company.
- Gunderson, P.R.; & Ferrari, J.R. (2008). Forgiveness of Sexual Cheating in Romantic Relationships: Effects of Discovery Method, Frequency of Offense, and Presence of Apology. *North American Journal of Psychology*. 10: 1-14.
- Hair, J. F.; Black, W. C.; Bain, B. J.; Anderson, R. E.; & Tatham, R. L. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education International.
- Hogan, R. (1969). Development of an empathy scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 33: 307-316.
- Holmes, J. (1990). Hedges and booster in women's and men's speech, *Language and Communication* 10, 185.
- Hoyt, William T.; Fincham, Frank D.; McCullough, Michael E.; Maio, Gregory; & Davila, Joanne. (2005). *Journal of Personality and Social Psychology*. American Psychological Association.
- Kalisch, Beatrice. J. (1973). What is Empathy, *American Journal of Nursing*. 73.
- Kato, Tsukasa. (2016). Effects of partner forgiveness on romantic break-ups in dating relationships: A longitudinal study. *Personality and Individual Differences*. 95: 185-189.
- Lauster, Peter. (1978). *The personality test*. London: Pan Books.
- Leonard, D.J.; et al. (2011). Emotional responses to intergroup apology mediate intergroup forgiveness and retribution. *Journal of Experimental Social Psychology*. 47: 1198-1206.
- Ludemann, R.S. (1968). Empathy - a component of therapeutic nursing. *Nursing*. 7: 276-288.
- McCrae, R.R.; & Costa, P.T, Jr. (1997). Personality Trait Structure as a Human Universal. *American Psychologist*. 52: 509-516.
- McCrae, R.R.; & Costa, P.T, Jr. (2004). A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and Individual Differences*. 36: 587-596.
- McCullough, M.E.; Worthington, E.V.; and Rachal, K.C. (1997). "Interpersonal forgiving in close relationship." *Journal of Personality and Social Psychology*. 73: 321-336.

- McCullough, M.E.; et al. (1998). "Interpersonal forgiving in close relationship: II. Theoretical elaboration and measurement." *Journal of Personality and Social Psychology*. 75: 1586-1603.
- McCullough, M.E.; et al. (2001). "Vengefulness: Relationships with forgiveness, rumination, well-being, and the big five". *Journal of Personality and Social Psychology*. 27: 601-610.
- McCullough, M.E., & Hoyt, W.T. (2002). Transgression-related motivational dispositions: Personality substrates of forgiveness and their links to the Big Five. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 28: 1556-1573.
- McCullough, M.E.; Luna, L.R.; Berry, J.W.; Tabak, B.A.; & Bono, G. (2010). On the form and function of forgiving: Modeling the time-forgiveness relationship and testing the valuable relationships hypothesis. *Emotion*. 10: 358-376.
- Mehrabian, A.; & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of School Personality*. 40: 525-543.
- Mitsopoulou, E.; & Giovazolias, T. (2015). Personality traits, empathy and bullying behavior: A meta-analytic approach. *Aggression and Violent Behavior*. 21: 61-72.
- Rawnsley, Marilyn M. (1980). Toward a conceptual base for affective nursing. *Nursing Outlook*. April: 244-247.
- Reid, Sue T. (1979). *Crime and Criminology*. 2nd ed. M.Y: Holt Rindhart 4 Winston.
- Rusbult, Caryl E.; Martz, John M.; and Agnew, Christopher R. (1998). *The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size*. *Personal Relationships*. 5: 357-391.
- Sinha, Ruchi. (2008). *Road to Forgiveness: The Influence of Individual Differences, Apology and Perspective Taking*. Department of Psychology. Michigan State University. Photocopied.
- Subkoviak, M. J.; Enright, R. D.; Wu, C.; Gassin, E. A.; Freedman, S.; Olson, L. M.; & Sarinopoulos, I. (1995). Measuring interpersonal forgiveness in late adolescence and middle adulthood. *Journal of Adolescence*, 18, 641–655.
- Rusbult, C.E.; Martz, J.M.; & Agnew, C.R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*. 5: 357-391.
- Tabak, Benjamin A.; & McCullough, Michael E. (2011). *Biological Psychology* 87. Miami: Elsevier B.V.
- Tabak, Benjamin A.; et al. (2012). *Journal of Personality*. Miami: Wiley Periodicals, Inc.

- Thomas, Kenneth W., and Ralph H. Kilmann. (1987). Thomas-Kilmann Conflict Mode Interest. New York: Xicom Incorporated.
- Truax, C.B.; & Carkhuff, R.R. (1965). Client and therapist transparency in the psychotherapeutic encounter. *Journal of Counseling Psychology*, 12, 3-9.
- Wied, M.D.; et al. (2007). Bryant's Empathy Index: A Closer Examination of its Internal Structure. *European Journal of Psychological Assessment*. 23: 99-104.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พาสนา จุรัตน์	หัวหน้าภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พินดา วราสุนันท์	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน
อาจารย์ ดร. ชนิตา มิตรานันท์	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร. สรัญญา จันท์ชูสกุล	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร
อาจารย์ ดร. อนันดา สันฐิตวิณัย	สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ภาคผนวก ข
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดการให้อภัย

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา	การนำไปใช้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
1	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
2	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
3	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
4	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
5	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
6	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
7	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
8	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
9	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
10	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out

ผู้วิจัยมีการปรับปรุงคำที่ใช้ภายในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา	การนำไปใช้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
1	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
2	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
3	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
4	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
5	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
6	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
7	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
8	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
9	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
10	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
11	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
12	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
13	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
14	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
15	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
16	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out

ผู้วิจัยมีการปรับปรุงคำที่ใช้ภายในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดการขอโทษ

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา	การนำไปใช้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
1	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
2	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
3	1	0	0	1	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
4	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
5	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out

ผู้วิจัยมีการเพิ่มข้อคำถามและปรับปรุงคำที่ใช้ภายในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมก่อนนำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา	การนำไปใช้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
1	1	0	0	0	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์	ตัดออก
2	1	0	1	0	1	3	0.60	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
3	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
4	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
5	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
6	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
7	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
8	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out

ผู้วิจัยมีการเพิ่มข้อคำถามและปรับปรุงคำที่ใช้ภายในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมก่อนนำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา	การนำไปใช้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
1	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
2	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
3	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
4	1	0	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out
5	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์	ใช้ Try Out

ผู้วิจัยมีการเพิ่มข้อคำถามและปรับปรุงคำที่ใช้ภายในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมก่อนนำไปใช้

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวแปรส่งผ่าน

โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการให้อภัย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดการขอโทษ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม

ตอนที่ 6 แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

2) ขอความร่วมมือให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตรงตามความเป็นจริง และโปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

3) การวิจัยครั้งนี้กระทำเพื่อจุดมุ่งหมายทางวิชาการ การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำในลักษณะภาพรวม การตอบแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อตัวนักเรียน แต่จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของนักเรียนในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นายบดี สุรินทร์ศักดิ์
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐

เพศ ☐ ชาย

☐ หญิง

นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ☐ 4

☐ 5

☐ 6

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการให้อภัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อให้ละเอียดถี่ถ้วน แล้วตอบว่าตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยมีระดับการให้อภัยดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
บางครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นบางครั้ง
นานๆครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นนานๆครั้ง

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม			
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง
	4	3	2	1
1. ฉันสามารถปล่อยวางเรื่องที่คนอื่นเคยทำผิดต่อฉันได้				
2. ฉันสามารถระงับความโกรธต่อผู้ที่ทำผิดต่อฉันได้				
3. ฉันสามารถให้อภัยตัวเองได้ เมื่อฉันทำอะไรผิดพลาดไป				
4. ฉันยังรู้สึกโกรธและมักพูดถึงเรื่องราวที่ผู้อื่นเคยทำผิดต่อฉัน				
5. ฉันสามารถรักษาความเป็นเพื่อนกับผู้ที่เคยทำผิดต่อฉันได้				
6. ฉันยังสามารถเชื่อใจคนที่เคยทำผิดต่อฉันได้				
7. เมื่อมีใครทำสิ่งไม่ดีต่อฉัน ฉันจะต้องเอาคืนให้มากกว่าที่ฉันเคยได้รับ				
8. ฉันไม่ตีตัวออกห่างกับคนที่เคยทำผิดต่อฉัน				
9. ฉันหวังว่าจะมีสิ่งไม่ดี เกิดขึ้นกับคนที่เคยทำผิดต่อฉัน				

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อให้ละเอียดถี่ถ้วน แล้วตอบว่าตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยมีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นดังนี้

มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นทุกครั้ง
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นน้อยครั้ง
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นนานๆครั้ง

ข้อความ	ระดับความรู้สึก			
	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย
	4	3	2	1
1. ฉันรู้สึกว่าคนที่โดดเดี่ยวไม่ค่อยมีเพื่อน เป็นคนที่ไม่น่าคบ				
2. เมื่อฉันเห็นเพื่อนป่วย ฉันรู้สึกว่าอยากให้เพื่อนหายป่วยเร็วๆ				
3. ฉันร้องไห้ตามภาพยนตร์หรือละครที่เศร้ามากๆ				
4. ฉันหัวเราะไปกับเพื่อนๆ แม้ไม่รู้ว่าพวกเขาหัวเราะเรื่องอะไรกันอยู่ก็ตาม				
5. ฉันรู้สึกว่าคนที่ร้องไห้เมื่อดีใจมากๆ ดูเป็นคนไร้สาระ				
6. ฉันพร้อมรับฟังและให้คำปรึกษาเพื่อนเสมอ เมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ				
7. ฉันรู้สึกว่าคนที่ฟังเพลงเศร้าแล้วร้องไห้ เป็นคนอ่อนไหวเกินไป				

ข้อความ	ระดับความรู้สึก			
	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย
	4	3	2	1
8. ฉันพยายามช่วยเหลือเพื่อนคิดหาทางแก้ปัญหา เมื่อเพื่อนประสบปัญหา				
9. ฉันพยายามหลีกเลี่ยงคำพูดที่จะทำให้เพื่อนไม่สบายใจ				
10. ฉันชอบล้อเลียนเพื่อน แม้ว่าเพื่อนจะไม่ชอบใจอย่างมากเมื่อถูกฉันล้อเลียน				
11. ฉันรู้สึกเห็นใจเมื่อคุณครูสอนแล้วไม่มีใครฟัง				
12. ฉันรู้สึกสงสารคนป่วยหรือคนที่ได้รับบาดเจ็บ ถึงแม้ฉันจะเป็นคนที่ไม่รู้จักก็ตาม				
13. ฉันพยายามเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา				
14. เมื่อฉันอ่านนิยายหรือดูละคร ฉันมักสมมติว่า หากตัวฉันเป็นตัวละครในเรื่องนั้น ฉันจะรู้สึกอย่างไร				

ตอนที่ 4 แบบสอบถามวัดการขอโทษ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อให้ละเอียดถี่ถ้วน แล้วตอบว่าตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยมีระดับความรู้สึกดังนี้

มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นทุกครั้ง
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นน้อยครั้ง
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นนานๆครั้ง

ข้อความ	ระดับความรู้สึก			
	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย
	4	3	2	1
1. ฉันพร้อมให้อภัยกับคนที่ทำผิดต่อฉันแล้วมาขอโทษ				
2. ฉันให้อภัยกับคนที่ทำผิดแล้วยอมรับในสิ่งที่ทำผิดพลาดไป				
3. ฉันรู้สึกพอใจหากมีคนทำดีต่อฉันเพื่อชดเชยความผิดในอดีต				
4. ฉันสามารถให้อภัยได้ หากมีคนทำของฉันหาย แล้วซื้อของที่เหมือนกันมาชดเชยให้				
5. ฉันสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่เคยทำไม่ดีกับฉันได้ ถ้าเขามาขอโทษ				
6. ฉันรู้สึกพอใจ หากคนที่ทำผิดต่อฉันแสดงความเสียใจต่อการกระทำนั้น				
7. ฉันรู้สึกพอใจ หากมีคนเดินชนฉันแล้วยกมือขอโทษ แม้เขาจะไม่ได้กล่าวคำขอโทษออกมาก็ตาม				

ตอนที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบประนีประนอม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อให้ละเอียดถี่ถ้วน แล้วตอบว่าตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยมีระดับการแสดงพฤติกรรมดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
บางครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นบางครั้ง
นานๆครั้ง	หมายถึง	นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามข้อความนั้นนานๆครั้ง

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม			
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง
	4	3	2	1
1. ฉันเป็นคนพูดจาตรงไปตรงมา แต่ไม่ใช่ถ้อยคำที่รุนแรงเกินไป				
2. ฉันยินดีช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มความสามารถ เมื่อมีโอกาส				
3. ฉันไว้วางใจผู้อื่นง่าย				
4. ฉันให้ความสนใจและห่วงใยผู้อื่น				
5. ฉันใช้คำพูดที่ยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น				
6. ฉันรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น				
7. ฉันสามารถอดทนต่อเรื่องต่างๆ ได้ดี ไม่โกรธหรือโมโหใครง่ายๆ				
8. ฉันมักใจอ่อนและยอมทำตามในสิ่งที่ฉันพอจะทำได้ หากมีคนมาขอร้องไห้ฉันช่วยทำอะไรเพื่อเขา				

ตอนที่ 6 แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อให้ละเอียดถี่ถ้วน แล้วตอบว่าตรงตามความรู้สึกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง โดยมีระดับความรู้สึกดังนี้

มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นทุกครั้ง
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นน้อยครั้ง
น้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกตามข้อความนั้นนานๆครั้ง

ข้อความ	ระดับความรู้สึก			
	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย
	4	3	2	1
1. ฉันกลัวว่ากลุ่มเพื่อนสนิทจะไม่คุยกับฉัน หากฉันโกรธเขานานๆ				
2. เมื่อเพื่อนสนิทแกล้งฉัน ฉันสามารถให้อภัยได้โดยง่าย				
3. หากเพื่อนสนิทของฉันพูดจาทำร้ายจิตใจ ฉันจะพยายามไม่โกรธ				
4. ฉันพึงพอใจที่จะคบกับกลุ่มเพื่อนสนิทต่อไป แม้เพื่อนในกลุ่มมีข้อเสียแตกต่างกันไป				
5. หากเพื่อนสนิทหยิบของฉันไปโดยไม่ขออนุญาต ฉันไม่รู้สึกโกรธหรือโกรธน้อยกว่าคนอื่นหยิบไป				
6. หากคนที่ฉันรักพูดจาไม่ดีต่อฉัน ฉันสามารถยกโทษให้พวกเขาได้ง่ายกว่าคนอื่นๆพูด				

DATE: 7/ 3/2016

TIME: 8:32

L I S R E L 8.80

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by

Scientific Software International, Inc.

7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100

Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140

Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2006

Use of this program is subject to the terms specified in the

Universal Copyright Convention.

Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file D:\%Öè'Ö\Path Diagram\Model.spj:

MODEL FOR

OBSERVED VARIABLES

APO AGR REL EMP FOR

CORRELATION MATRIX

1.000

.392 1.000

.302 .473 1.000

.426 .563 .507 1.000

.351 .436 .378 .548 1.000

SAMPLE SIZE=272

RELATIONSHIPS

FOR=APO AGR REL EMP

EMP=APO AGR REL

SET THE VARIANCE EMP TO 0.55

PATH DIAGRAM

LISREL OUTPUT: ME=ML MI EF SC TV

END OF PROBLEM

MODEL FOR

Correlation Matrix

	EMP	FOR	APO	AGR	REL
EMP	1.00				
FOR	0.55	1.00			
APO	0.43	0.35	1.00		
AGR	0.56	0.44	0.39	1.00	
REL	0.51	0.38	0.30	0.47	1.00

MODEL FOR

Parameter Specifications

BETA

	EMP	FOR
EMP	0	0
FOR	1	0

GAMMA

	APO	AGR	REL
EMP	2	3	4
FOR	5	6	7

PHI

APO AGR REL

APO 8

AGR 9 10

REL 11 12 13

PSI

EMP FOR

0 14

MODEL FOR

Number of Iterations = 0

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

BETA

EMP FOR

EMP -- --

FOR 0.38 --

(0.07)

5.67

GAMMA

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	0.20 (0.05) 4.10	0.35 (0.05) 6.52	0.28 (0.05) 5.38
FOR	0.11 (0.06) 1.93	0.14 (0.06) 2.18	0.09 (0.06) 1.46

Covariance Matrix of Y and X

	EMP	FOR	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----	-----	-----
EMP	0.98				
FOR	0.54	1.00			
APO	0.43	0.35	1.00		
AGR	0.56	0.44	0.39	1.00	
REL	0.51	0.38	0.30	0.47	1.00

PHI

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
APO	1.00 (0.09) 11.58		

AGR 0.39 1.00

(0.07) (0.09)

5.97 11.58

REL 0.30 0.47 1.00

(0.06) (0.07) (0.09)

4.73 7.00 11.58

PSI

Note: This matrix is diagonal.

EMP FOR

0.55 0.66

(0.06)

11.58

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

EMP FOR

0.44 0.34

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

EMP FOR

0.44 0.26

Reduced Form

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	0.20	0.35	0.28
	(0.05)	(0.05)	(0.05)
	4.10	6.52	5.38
FOR	0.19	0.27	0.19
	(0.06)	(0.06)	(0.06)
	3.23	4.35	3.21

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 1

Minimum Fit Function Chi-Square = 0.25 (P = 0.62)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 0.26 (P = 0.61)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 4.44)

Minimum Fit Function Value = 0.00092

Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.017)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.13)

P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.72

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.11

90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.11 ; 0.12)

ECVI for Saturated Model = 0.11

ECVI for Independence Model = 2.04

Chi-Square for Independence Model with 10 Degrees of Freedom = 536.74

Independence AIC = 546.74

Model AIC = 28.26

Saturated AIC = 30.00

Independence CAIC = 569.77

Model CAIC = 92.74

Saturated CAIC = 99.09

Normed Fit Index (NFI) = 1.00

Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.01

Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.100

Comparative Fit Index (CFI) = 1.00

Incremental Fit Index (IFI) = 1.00

Relative Fit Index (RFI) = 1.00

Critical N (CN) = 7247.23

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.0067

Standardized RMR = 0.0068

Goodness of Fit Index (GFI) = 1.00

Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.99

Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.067

MODEL FOR

Standardized Solution

BETA

	EMP	FOR
EMP	--	--
FOR	0.38	--

GAMMA

	APO	AGR	REL
EMP	0.21	0.36	0.28
FOR	0.11	0.14	0.09

Correlation Matrix of Y and X

	EMP	FOR	APO	AGR	REL
EMP	1.00				
FOR	0.55	1.00			
APO	0.43	0.35	1.00		
AGR	0.57	0.44	0.39	1.00	
REL	0.51	0.38	0.30	0.47	1.00

PSI

Note: This matrix is diagonal.

EMP	FOR
-----	-----
0.56	0.66

Regression Matrix Y on X (Standardized)

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	0.21	0.36	0.28
FOR	0.19	0.27	0.19

MODEL FOR

Total and Indirect Effects

Total Effects of X on Y

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	0.20	0.35	0.28
	(0.05)	(0.05)	(0.05)
	4.10	6.52	5.38
FOR	0.19	0.27	0.19
	(0.06)	(0.06)	(0.06)
	3.23	4.35	3.21

Indirect Effects of X on Y

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	--	--	--
FOR	0.08	0.13	0.11
	(0.02)	(0.03)	(0.03)
	3.32	4.28	3.90

Total Effects of Y on Y

	EMP	FOR
	-----	-----
EMP	--	--
FOR	0.38	--
	(0.07)	
	5.67	

Largest Eigenvalue of $B \cdot B'$ (Stability Index) is 0.144

MODEL FOR

Standardized Total and Indirect Effects

Standardized Total Effects of X on Y

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	0.21	0.36	0.28
FOR	0.19	0.27	0.19

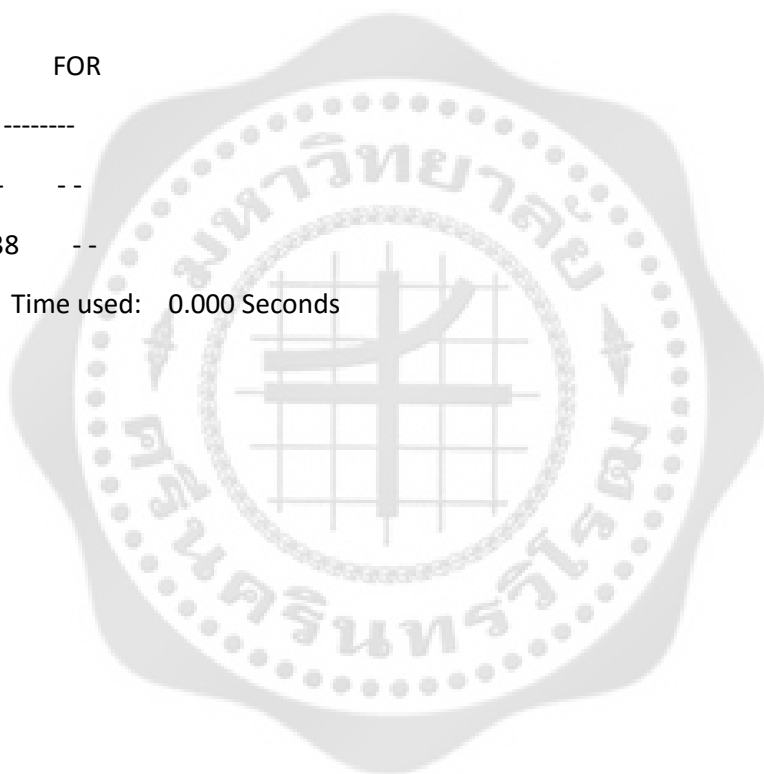
Standardized Indirect Effects of X on Y

	APO	AGR	REL
	-----	-----	-----
EMP	--	--	--
FOR	0.09	0.13	0.11

Standardized Total Effects of Y on Y

	EMP	FOR
	-----	-----
EMP	--	--
FOR	0.38	--

Time used: 0.000 Seconds

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายบดี สุรินทร์ศักดิ์
วันเดือนปีเกิด	10 มีนาคม 2532
สถานที่เกิด	ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1698/1-2 ถ.ราชนิกุล ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย
พ.ศ. 2553	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาจิตวิทยา จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
พ.ศ. 2559	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงจิตวิทยาการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)